

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ 2020 р.
«_____» _____

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР

на тему:

**РЕКРЕАЦІЙНІ ДЕСТИНАЦІЇ ЗАКАРПАТТЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**

Виконавець: студентка Ту-501з групи Куліш Вікторія Сергіївна

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Сайчук Віктор Степанович**

Нормоконтролер: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Борисюк Оксана Анатоліївна**

Київ 2020

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Рекреаційні дестинації Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку»: 73 сторінки, 7 рисунків, 6 таблиць, 50 використаних джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження - рекреаційні дестинації Закарпаття.

Предмет дослідження - сучасний стан та перспективи розвитку рекреаційних дестинацій Закарпаття.

Мета роботи - дослідити рекреаційні дестинації Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку.

В дипломній роботі використано такі **методи**: аналіз, аналогія, синтез, статистичний, порівняння, моделювання, картографічний.

Наукова новизна. У роботі було досліджено рекреаційні дестинації Закарпаття, на основі цього створено туристичний маршрут регіоном.

Результати роботи можуть бути застосовані у вищих навчальних закладах, туристичних підприємствах, центрах розвитку туризму, курсах з підготовки майбутніх фахівців. Теоретичні положення роботи можуть бути використані при розробці курсів «Туристичне краєзнавство», «Рекреаційна географія», «Рекреалогія», «Екологічний туризм».

Дипломна робота складається зі: вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ	6
1.1. Підходи до визначення сутності destinations	6
1.2. Типологія туристичних destinations	15
1.3. Рекреаційні ресурси як формоутворюючий елемент рекреаційної destinations	21
РОЗДІЛ 2. СТАН РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ ЗАКАРПАТТЯ	23
2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття	23
2.2. Закарпатський регіон як приваблива туристична destinations	30
2.3. Рекреаційні destinations Закарпаття	36
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ ЗАКАРПАТТЯ	46
3.1. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційних destinations Закарпаття	46
3.2. Можливості залучення рекреаційних destinations Закарпаття до туристичних маршрутів регіоном	52
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Рекреаційні дестинації ж важливими складовими рекреаційної системи, оскільки саме дестинації та їх імідж приваблюють туристів, мотивують прибуття, активізують усю туристично-рекреаційну систему.

Складовою економіки України є рекреаційно-туристичний комплекс, який має всі передумови для динамічного розвитку. Закарпаття – це не тільки ворота у Європу для українців, а й навпаки: європейський турист, зацікавлений у відносно дешевому відпочинку в межах Закарпаття, де 80 % території займає екологічно чистий гірський рельєф. Раціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу Закарпаття сприяє розвитку підприємницької діяльності, зменшенню безробіття в сільських місцевостях, зростанню добробуту населення, покращенню їхнього матеріального стану та поповненню районного та обласного бюджетів.

Закарпатська область має унікальні ресурси (рельєф, клімат, історико-культурні пам'ятки тощо) для розвитку туризму та санаторно-курортної галузі: поєднання рівнинного та гірського рельєфу, бальнеологічні ресурси, природні та культурні атракції. Досліджувана територія володіє багатим природно-ресурсним потенціалом, який є основою для розвитку різних видів туризму, зокрема: рекреаційного, історико-пізнавального, релігійного, спортивного, сільського, екстремального тощо

У зв'язку з важливістю ролі рекреаційних дестинацій для всієї рекреаційно-туристичної системи, **актуалізується** питання дослідження рекреаційних дестинацій окремих регіонів, та можливості їх використання при організації туристичних подорожей.

Об'єкт дослідження - рекреаційні дестинації Закарпаття.

Предмет дослідження - сучасний стан та перспективи розвитку рекреаційних дестинацій Закарпаття.

Мета роботи - дослідити рекреаційні дестинації Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку

Для досягнення мети роботи були поставлені наступні **завдання**:

- дослідити теоретико-методологічні засади формування та розвитку рекреаційно-туристичних destinations;
- проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття;
- дослідити популярні destinations Закарпаття;
- проаналізувати проблеми та перспективи розвитку destinations Закарпаття;
- дослідити можливості залучення рекреаційних destinations Закарпаття при створенні туристичних маршрутів регіоном.

Методи, що використовувались при написанні роботи: аналіз, аналогія, синтез, статистичний, порівняння, моделювання, картографічний.

Використані теоретичні і законодавчо-нормативні джерела. Сутність туристичних destinations, закономірності їхнього розвитку та роль у світовій системі туризму висвітлено в роботах вітчизняних (Н.В. Корж, Д.І. Басюк [13], Л. П. Дядечко [8], Т. І. Ткаченко [21] та ін.) і закордонних (І.В. Зоріна [9], П. Котлера [38] та ін.) учених.

Результати роботи можуть бути застосовані у вищих навчальних закладах, туристичних підприємствах, курсах з підготовки майбутніх фахівців, для поширення краєзнавчого матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ

1.1. Підходи до визначення сутності дестинацій

Сутністю туризму є споживання туристичного продукту у певному місці. Така особлива місцевість, що приваблює туристів трактується як туристична дестинація.

Першою в історії туризму такою дестинацією стало м. Лафборо. Саме м. Лафборо стало пунктом призначення, подорожі товариства тверезих 5 липня 1841 року. Саме тоді в програмі подорожі було вперше вказано «destination», тобто місце призначення. [19; с. 11]

Дестинацію прийнято називати те, що як магніт притягує туристів. Це може бути певний об'єкт, місто, район, регіон чи країна. Те, що спонукує прийняти рішення про подорож.

Доречним також буде з'ясувати походження слова «дестинація». В «Оксфордському словнику понять і термінів» дестинацію визначають так: «destination – the place to which a person or thing is going» (дестинації – місце, куди в даний час направляються люди або предмети) [32].

Розглянемо інші визначення дестинації у офіційних джерелах:

1. Всесвітня туристична організація (UNWTO) характеризує дестинацію як основне місце призначення туристичної поїздки, територію, відвідання якої посідає центральне місце у вирішенні подорожувати. Тобто дестинація є визначальним елементом туристичної системи і розглядає її як провідний чинник у системі формування та доставки турпродукту.

Місцева дестинація – це географічний простір, в якому проводиться не менше однієї ночівлі. Вона включає туристичні продукти, ресурси, допоміжні послуги та пам'ятки за умови, якщо час на відвідування займе не більше одного дня. Місцева туристична дестинація має фізичні та адміністративні межі. Місцеві

дестинації у багатьох випадках можуть тісно співпрацювати з близькими об'єктами, підприємствами і громадами, можуть частково збігатися, а також утворювати більші дестинації [19].

2. У проекті нової редакції Закону України «Про туризм» зазначається, що «дестинація (туристична) – місце призначення туристичної подорожі (туристичної поїздки, туру, екскурсії), місце відвідування (територія, місцевість, місто, населений пункт, туристичний центр) особами, які не проживають постійно в даній місцевості і не належать до категорії місцевого населення» [1].

Аналіз наукових праць зарубіжних та вітчизняних авторів свідчить про відсутність єдиної думки щодо трактування туристичної дестинації як наукової категорії. Систематизацію основних підходів до поняття «туристичної дестинації» наведено в Додатку А.

На сьогодні є чотири підходи, що мають найбільше поширення (Рис.1.1.)

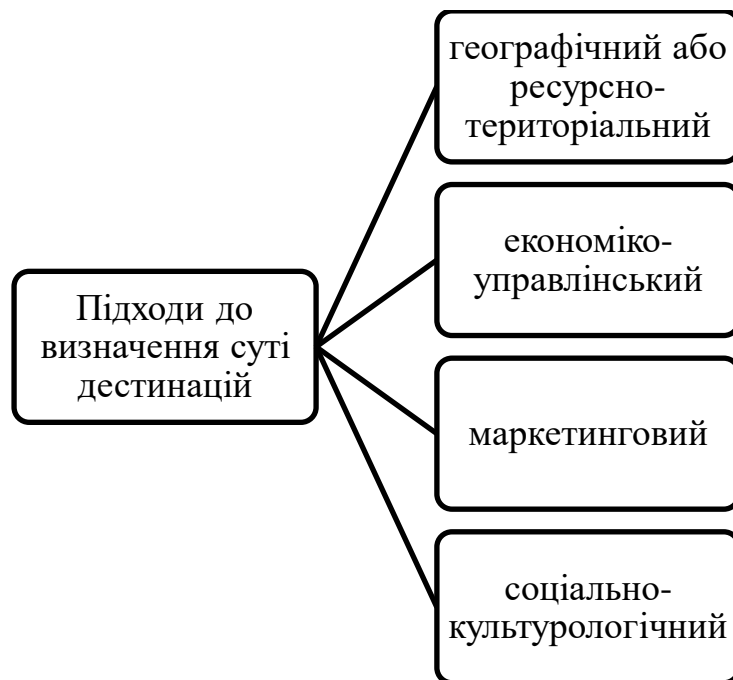

Рис.1.1. Підходи до визначення суті дестинацій

Географічний підхід має підґрунтя економічної й соціальної географії та досліджує ключовий елемент дестинації – ресурсний потенціал території, що має цінність для туриста.

У економіко-управлінському підході дестинацію визначають як своєрідний економічний простір, ринкові відносини, що забезпечують створення та споживання туристичних послуг. Окрім того, дестинацію розглядають як об'єкт управління, систему, що поєднує різні суб'єкти серед комерційної та некомерційної діяльності. Спеціалісти з маркетингу розглядають розвиток дестинації як пропозицію туристичного продукту, що має відповідати попиту туристів у відповідності до різноманітних цільових сегментів.

Соціально-культурний елемент вивчення туристичних дестинацій деталізує культурні властивості дестинації, тобто історико-архітектурні, мистецькі, релігійні, етнографічні пам'ятки, соціально-побутові традиції, звичаї, погляди та норми певного суспільства, громади, яка приймає туристів.

Далі детально розглянуто кожен з підходів.

Географічний підхід

Основою для розуміння генези туристичної дестинації є дослідження територіальної організації туристичних ресурсів, необхідним також є аналіз рекреаційного потенціалу територій, окреслення пріоритетних видів туризму, оцінка пропускнуго потенціалу території. На цьому наголошено у працях І. Твердохлебова, О. Любіцевої, Д. Ніколаєнка, О. Бейдика та ін. Серед зарубіжних авторів перевагу цьому підходу віддають Н. Лейпер, С. Медлік, Р. Девідсон та ін. Їх дослідження базуються на розумінні дестинації як певної території, географічного об'єкта, що має реальні географічні межі (місто, континент, країна, острів, тощо) і користується попитом у туристів.[19]

У зарубіжній науці ідеї про туристичні системи почали розвиватися в 70-і роки ХХ ст. У 1972 році С. Гунн висунула концепцію «фундаментальної туристичної системи», що об'єднує п'ять підсистем: інформаційно-управлінська підсистема, транспортна, обслуговування, атракції та туристи. [19]. Однак широку популярність має праця Н. Лейпера (1979 р.) (рис. 1.2), де він використав поняття «туристична дестинація» для позначення «певної географічної території, що є привабливою для мандрівників, яка одночасно формує й задовольняє туристичний попит».

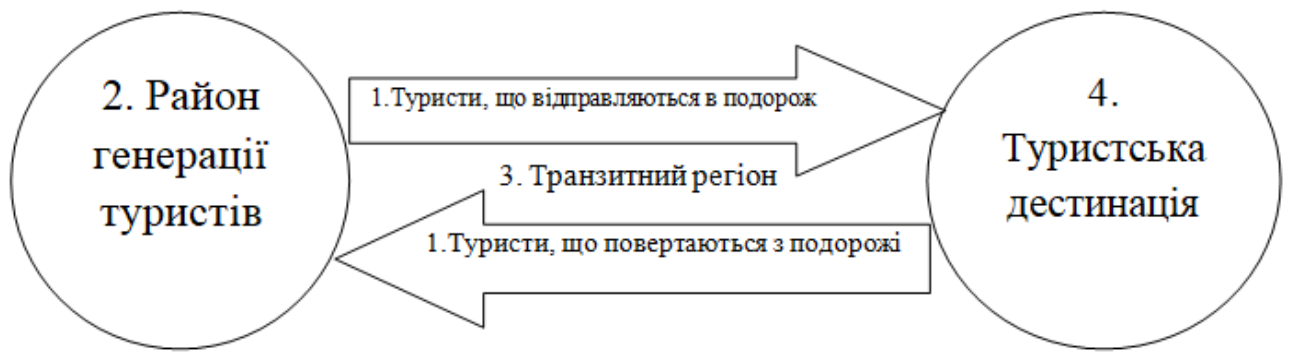

Рис. 1.2 Модель системи туризму Н. Лейпера

Джерело:[19]

Ця модель туристичної системи включає чотири базових географічних елементи: регіон, що генерує туристичні потоки (середовище постійного проживання туристів, де починаються та закінчуються туристичні подорожі), туристичну дестинацію, транзитний регіон і зовнішнє середовище.

Р. Девідсон (1997 р.) також вказував на те, що дестинація має географічні кордони і є «окремо взятим містом або сільською, узбережною або гірською місцевістю, яка чітко визначається і має кордони [19].

Дослідження суті дестинацій за географічним підходом об'єднуються у тому, що дестинація трактується як певна територія, об'єкт, що має реальні межі (континент, країна, острів, місто, центр цілеспрямованого розвитку туризму та ін.) і відвідується туристами.

Такий підхід є поширеним і представляє туристичний продукт дестинації як «модель», яка складається мінімум з п'яти елементів: атракцій, туристичних послуг і інфраструктури, доступності, іміджу і ціни.[19]

Пізніше до туристичної системи було долучено такі елементи, як туристи і туристична індустрія, які С.М. Hall (2006 р.) врахував у моделі географічних елементів туристичної система (табл. 1.1).

Географічні елементи туристичної системи й асоціативні з ними психологічні та індустріальні елементи

Географічні елементи	Психологічні елементи	Індустріальні елементи
Регіон генерації туристів	Рішення про подорож Рішення про покупку	Турагенства. Дестинаційний маркетинг, промоушн і формування іміджу. Транспортна інфраструктура
Транзитний регіон	Подорож до дестинації	Транспортна та маршрутна інфраструктура (мотелі, придорожні кафе і ресторани, сервісні станції, інформаційний сервіс тощо)
Туристична дестинація	Поведінка і дії в межах туристичної дестинації Соціальні взаємодії з «власником» Ефекти демонстрації	Туристичні засоби розміщення, ресторанне господарство, транспортна та маршрутна інфраструктура, туристичний інформаційний сервіс, атракції, роздрібна торгівля, події, регіональний туристичний бізнес та ін.)
Транзитний регіон	Подорож з дестинації	Транспортна та маршрутна інфраструктура (мотелі, придорожні кафе і ресторани, сервісні станції, інформаційний сервіс та ін.)
Регіон генерації туристів	Стадія спогадів Зміна ефектів Демонстрації	Післясервісні зусилля туристичних агентів і фірм дестинації з метою заохочення туристів до повторного звернення

Джерело: [19]

На пострадянському просторі поняття «туристична дестинація» є близьке за значенням до понять «туристичний регіон», «туристичний район», що виділяється з туристично-рекреаційного простору методом районування. Хоча поняття "район" та "регіон" схожі, все ж, універсальнішим є «район». «Регіон» зазвичай використовується для позначення великих геополітичних, економіко- і фізико-географічних територіальних таксонів. У географії використовується багато визначень регіону (району), але всі вони мають спільні риси. Туристичний регіон може включати кілька туристичних дестинацій і є більш широким поняттям.

Наприклад, такий туристичний регіон як Італія включає в себе такі дестинації, як Флоренція, Піза, Рим, Мілан, та ін. Також туристичний регіон може включати в себе різні туристичні дестинації як за масштабом, так і за туристським призначенням. [20]

Отже, ключова ідея географічного підходу в тому, що у разі, коли люди не переміщуються на іншу територію, то надання різноманітних послуг є безглуздим, бо самого явища «туризм» не відбувається. В цьому випадку дестинація характеризується як пасивний елемент системи, який змінюється під впливом різних факторів. Основна увага науковців спрямована на дестинацію як географічну територію, яка має ресурси і куди йдуть потоки туристів зі своїми цілями, мотивами й потребами. За цим підходом поняття «туристична дестинація» визначається географічно-територіальним, економічним, інфраструктурним та ресурсним аспектами.

Маркетинговий підхід

В цьому сенсі туристичним продуктом виступає туристична територія, регіон. Основою такого продукту є туристсько-рекреаційні ресурси, які наділяють його певною споживчою цінністю.

З точки зору маркетингового підходу, дестинації – це інтегрований комплексний маркетинговий продукт, який пропонується і споживається туристом, в залежності від особливостей регіону.

Важливим елементом поняття «дестинації» як маркетингового продукту, є її розгляд як системи співвідношення попиту і пропозиції. Отже, дестинації – це продукт, результат попиту туристів на певні можливості дестинації задовольнити цей попит або знайти новий сегмент на туристичному ринку.

В межах маркетингового підходу має місце смислове приращення поняття «туристична дестинація». Адже воно позначається не лише як географічної території, а й має таке розуміння комплексного продукту, який задовольняє потреби туристів, а його споживання впливає на ресурсну базу всього регіону. За таким підходом дестинації ідентифікуються не географічними кордонами, а через бренд місця та імідж, який сформований у свідомості туриста.

Території не менш як товари та послуги потребують маркетингу. Ф. Котлер першим звернув увагу на туризм, коли дав визначення маркетингу місць як підприємницької діяльності, здійснюваної з метою створення, підтримки чи зміни відносин і/або поведінки, що стосуються конкретних місць. [20].

Дестинацію трактують як систему сервісу, розширений, клієнтоорієнтований продукт зі своїми характеристиками, такими, як місцевість, імідж, сфера обслуговування та гостинність. Клієнтоорієнтовані теорії базуються на туристичному досвіді та фокусують туристську індустрію на споживчі цінності. Але вони не враховують взаємодію всіх учасників туристичної дестинації, всі процеси, які відбуваються між ними.

Отже, в основу покладено створення та обмін споживчими цінностями, індивідуальний туристичний досвід, когнітивний процес, якими управляє турист свідомо чи несвідомо.

Соціокультурний підхід

Основою соціокультурного підходу у визначенні туристичної дестинації є:

- система символічної цінності;
- система соціальних комунікацій;
- система нематеріальних ресурсів і взаємин;
- соціальне конструювання простору,
- єдиний підхід до планування.

Науковці досліджуючи цей напрям звертають увагу на культурний контекст, де потрапляє турист, коли купує враження, відчуття, та пропонують нову формулу «C2C» («Consumer-to-Consumer» – «Споживач для Споживача»). Отже, турист не просто споживає туристичний продукт, а й бере безпосередню участь у просуванні та реалізації туристичної дестинації на ринку.

Від економіко-географічного підходу, відрізняють такі фактори:

- соціально створений простір, який активно створює своє майбутнє;
- результат соціальних практик і самі процеси створення сенсів і цінностей.

І. Зорін (2012 р.), повністю підтримав Дж.Саарінену у тому, що дестинація є «соціально-сконструйованим простором, який активно створює своє майбутнє та

є результатом соціальних практик і структуризації цінностей», а також доповнив цей концепт культурними константами, оскільки, на його думку, туристичні дестинації створюють культуру сучасного суспільства, вони надають і розвивають комплекс матеріальних можливостей для відпочинку та туризму, а також розвивають людську систему цінностей завдяки туризму на об'єктах культурної та природної спадщини.[13]

Отже, для розуміння туристичної дестинації соціокультурний підхід у туристичному маркетингу відводиться провідна роль учасникам туристичного ринку, їх діловій активності та взаємодії.

Економіко-управлінський підхід

Зростаюче значення туризму для економіки сприяло тому, що в 60-х роках ХХ ст. більшість досліджень виконували фахівці економісти, які працювали за програмами міжнародних організацій: ООН, Світового банку, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Організації Економічного Співробітництва та Розвитку тощо. Завдяки таким системним дослідженням було проаналізовано моделі стимулюючого впливу туризму на національну та місцеву економіку і поліпшення умов життя, було визначено політичні, економічні, екологічні, соціокультурні аспекти формування туристичних центрів – дестинацій. Окрім того, зростання масового туризму виявило і негативні сторони: надмірне антропогенне навантаження на навколишнє середовище, регресивні явища в суспільній культурі та моралі, збільшення витрат на утримання інфраструктури. В наслідок цього, туристичні проекти починають піддавати ретельному аналізу, а іноді й критиці.

Багатокомпонентність поняття «туристична дестинація» виступає фундаментом під час прийняття важливих рішень у регіональному туризмі, оскільки необхідно враховувати:

- динамічність у просторі та часі туристичної дестинації як відкритої, нелінійної системи;
- складний механізм взаємодії влади, місцевих жителів, представників туристичної індустрії та самих туристів;
- соціальні практики учасників туристичної діяльності;

- наявність або відсутність чітких меж, туристичних ресурсів і атракцій;
- єдиний підхід до управління дестинацією, стратегічне планування на національному, регіональному і локальному рівнях з ясними механізмами їх реалізації;
- створення та просування багаторівневого комплексного турпродукту;
- отримання туристичного досвіду, що ґрунтується на символічному споживанні, а не тільки придбанні споживчої цінності.

Модель туристичної дестинації, що поєднувала б геопросторові, економічні та управлінські аспекти, а також визначала особливості створення окремих форм і видів туризму, розробив український вчений Т. Ткаченко (рис. 1.3).

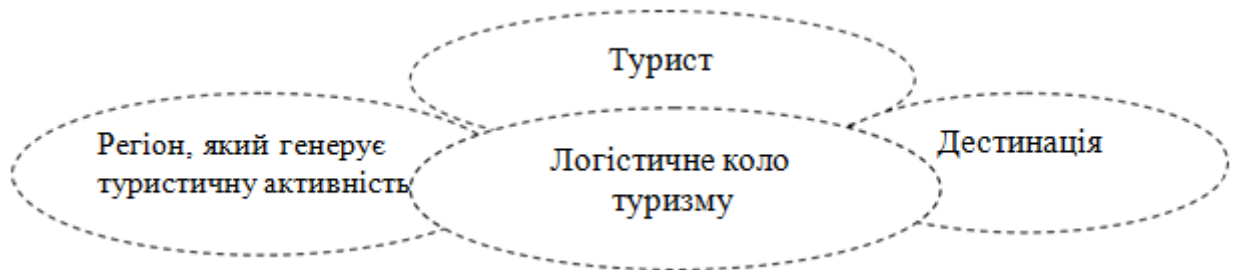

Рис. 1.3 Інституціональне середовище туризму (за Т.І.Ткаченко)

Джерело: [39]

Відповідно до моделі, дестинація – це об’єкт, що може бути як закладом, так і містом, регіоном чи місцевістю, що має туристично-рекреаційні ресурси, привабливі для туристів, доступні завдяки існуванню необхідної інфраструктури, доведений до споживача як сформований та підготовлений до реалізації туристичний продукт за допомогою сучасних засобів маркетингу. [39].

Отже, усвідомлюючи здобутки вчених, можна зробити висновок про те, що в сучасних умовах, для максимального задоволення потреб туриста дестинацією може називатись те, що має такі характеристики:

- атрактивність – має туристичні ресурси, що є магнітом і приваблює туристів;
- доступність – географічна віддаленість дестинації впливає на зниження туристичного попиту;

- зручність – наявність підприємств інфраструктури туризму, що пропонують якісні послуги і товари. З іншого боку, зауважимо, що відсутність туристичної інфраструктури сьогодні не є перешкодою для розвитку туризму, а іноді, навпаки, має велику перевагу для людей, яким важливий тісний контакт з природою. За такого підходу до туризму весь світ стає привабливим;
- наявність посередників і допоміжних служб, що можуть забезпечити створення та реалізацію туристичного продукту (банки, рекламні агентства, медичні установи);
- організація діяльності туристів – підприємства, що забезпечують реалізацію мети подорожуючого (заклади рекреації, виставки, конференції);
- пропозиція готового турпродукту – підприємства, що пропонують до реалізації сформований продукт, задовольняючи попит туристів (туоператори, турагенти, екскурсійні бюро тощо);
- наявність організаційної структури, що відповідатиме за управління і просування дестинації.

1.2. Типологія туристичних дестинацій

Аналізуючи дестинацію як елемент туристичної системи, необхідно згадати про типологію дестинацій. Сьогодні є багато підходів до виокремлення різних типів дестинацій за різними ознаками.

Найповнішу типізацію дестинацій подає Т.І. Ткаченко, класифікуючи їх за різними ознаками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація дестинацій (за Т.І.Ткаченко)

Ознака	Види (типи) destinations
1. За масштабами	Туристичний регіон, країна, адміністративно-територіальна одиниця країни, туристичний об'єкт
2. За стадією життєвого циклу	Дестинація, що народжується, що розвивається, зростаюча, рецесійна, стагнаційна, відроджувальна (комунікативна); вмираюча
3. За видами туризму	Екологічний, сільський, природний, зелений, пізнавальний, освітній, культурний, воєнний, інші
4. За цілями подорожі	Комплексна, дозвіллева, спортивна-оздоровча, лікувальна, рекреаційно-оздоровча, ділова (службова, бізнес), спеціалізована (релігійна, пізнавально-просвітницька тощо)
5. За ресурсною	Природна, штучна, змішана
6. За станом розвитку	Реальна, перспективна, планова, прогнозована
7. За ступенем навантаження	Слабко навантажена, оптимально навантажена, максимально навантажена, перенавантажена
8. За рівнем агрегації	Мала, велика
9. За ступенем агломерації	Проста, складна
10. За категорією споживачів	Молодіжна, сімейна, універсальна

Джерело: [39]

Прикладами сформованих destinations в Україні можуть бути:

- Білгород-Дністровська фортеця як destination - туристичний об'єкт;
- біосферний заповідник "Асканія Нова", національний парк "Подільські Товтри" як екологічні destinations;
- «Софія Київська» як культурно-історична destination;
- Історичний центр Львова як культурологічна destination;
- Вилкове («Українська Венеція») як екологічна та зелена destination ;
- Гірсько-лижний курорт "Буковель" як спортивно-оздоровча destination ;
- Свято-Успенська Почаївська лавра як релігійна destination;
- Дунайські плавні як екологічна та сільська destination

Таблиця 1.3

Типологія destinations за центрами формування цінностей

Тип DESTИНАЦІЇ	Основні причини для відвідування	Добре відомі приклади	Типові атракції, знайдені у DESTИНАЦІЇ
Міська	Культура, мистецтво, торгова, архітектура	Столиці	Музеї, історичні будівлі, магазини
Пляж/Море	Релаксація, задоволення, спілкування, спорт, нічне життя	Ріміні, Ібіца, Майамі	Пляжі, організовані заходи, парки розваг, дискотеки, бари, паби
Гірська	Спорт на відкритому повітрі, ландшафт і довкілля, природа, традиційні заходи і звичаї, фольклор	Кортіна, Шамоні Аспен,	Природні стежки, краєвиди, лижні траси і схили, підйомники
Сільська	Повернутися до природи, місцеві традиції в сільському господарстві та виробництві	Прованс, Тоскана	Місцеві виробники продуктів харчування та агротури, відвідування ферм і виноградників
Оздоровчі	Оздоровчі процедури, релаксація, дієти і програми фізичних вправ, зняття стресу	Баден, Фьюджи	Місця, обладнані для здоров'я і лікувальних процедур, майданчики для повної релаксації, середнього та високого рівня об'єкти житла, фітнес
Релігійні	Оновлення або поглиблення віри, місця з символічним значенням, духовне усамітнення та самоаналіз, самотність	Фатіма, Лурдес	Місце паломництва, релігійні практики та урочистості
Третього Світу	Пригоди, відкриття інших культур, розуміння племінного життя (обряди, традиції, спосіб життя) антропологічні розслідування	Ємен, Мадагаскар	Міста, історичні місця, обряди, звичаї, свята, екскурсії, спілкування із західними неурядовими місцевими культурами
Екзотичні та ексклюзивні	Красиві пейзажі, ізольовані місця, недалеко від туристичного походу, символ статусу та іміджу	Мальдіви, Сейшели	Села в традиційному стилі, але з усіма зручностями, конфіденційність, незаймане природне середовище

Джерело: [19]

Ще один важливий аспект сучасного підходу до DESTИНАЦІЇ, полягає в тому, що об'єкти чи місця отримують певний сенс через процеси виробництва і

споживання, які об'єднують людей усього світу. У контексті туристичної дестинації це означає єдиний підхід до планування, що передбачає залучення різних учасників: туристів, підприємства туріндустрії, місцевих жителів, владу, заклади науки та освіти та ін. до цих процесів. Під час розгляду дестинації як цілісної системи, ключова роль відводиться діячам туристичного ринку, їх діловій активності та взаємодії між собою.

Кожен тип дестинацій представляє собою структурний елемент іншого. Це можна показати наступними типами дестинацій: континент; міжнародний регіон (частина континенту або континентів); країна; туристичний регіон (район, зона); туристичний центр або місцевість (місто, курорт, національний парк тощо); атракційний пункт.

Приклади ієрархії дестинацій:

- континент - Євразія;
- міжнародний регіон - Центрально-Східна Європа;
- країна - Україна;
- туристичний регіон - Івано-Франківська область;
- туристична місцевість - гірськолижні курорти Карпат;
- атракційний пункт - Буковель, що представлений системою гірськолижних трас, обслуговуючої інфраструктури, пунктами прокату, закладами харчування, розміщення та ін.

Особливістю такого ієрархічного поділу є відсутність строгих критеріїв для віднесення тієї чи іншої дестинації до певного типу. Наприклад, Австралія – це країна і континент, окрім того, виділити міжнародний регіон у ній неможливо. А в туристичний регіон, де розташоване Боденське озеро, входять райони Австрії, Німеччини та Швейцарії. За охопленням країн він є міжнародним регіоном. Але одночасно, він є туристичним районом. Також є приклади країн, які входять до складу туристичних районів і навіть туристичних центрів цілих окремих країн, наприклад, Ватикан і Рим, Монако і Лазурне узбережжя Франції.

Для норвежця Північна Англія як дестинація – це туристичний регіон; для японця Європа – міжнародний регіон, а Південна Америка – континент. Лікар, чий

інтереси у конференції, учасником якої він є, як дестинацію обере конгрес-готель (атракційний пункт). А якщо його колега, окрім конференції захоче відвідати музей, для нього дестинацією буде все місто (туристичний центр).

Дестинації можуть бути первинними і вторинними.

Первинні дестинації викликають інтерес у туриста відвідати їх і, маючи на меті у першу чергу задовольнити цей інтерес у певний проміжок часу (наприклад, протягом місяця, тижня).

Вторинні дестинації - це місця зупинок по дорозі до первинної дестинації. Тому метою вторинної дестинації є задоволення бажання туриста на один-два дні. Вторинна дестинація є якимось цікавим місцем. Вона є не лише необхідною зупинкою, а й також бути місцем залучення туристів на кілька днів для огляду її об'єктів. Зазвичай, вторинні дестинації отримують дохід від транзитних послуг (готелі, заклади розміщення та харчування, аеропорти та ін.) але, за наявності самостійного привабливого турпродукту, можуть отримувати дохід від реалізації цього продукту (відвідування визначних місць, сувеніри, збільшення кількості ночівель в готелях тощо).

Слід відзначити ще одну важливу обставину. Первинна дестинація завжди характеризується певним місцем розташування території (наприклад, Діснейленд), а вторинна повинна обов'язково має вдало розташовуватися по відношенню до первинної.

Також класифікують туристичні дестинації відповідно до особливостей турпродукту та виділяють такі типи дестинацій.

Перший – це великі столичні міста або рівні їм великі міста, які приваблюють туристів можливостями для пізнавального туризму та вдалими можливостями для бізнесу (діловий туризм).

Другий тип поділяють на дві підгрупи:

- центри цілеспрямованого розвитку туризму: міста чи села, де збереглись національні звичаї, історія, самобутня культура (наприклад, с. Великі Сорочинці чи с. Опішня на Полтавщині, с. Петриківка на Дніпропетровщині). Заклади розміщення будують недалеко від цих міст і сіл;

- привабливі для туристів центри – міста, але не столиці, що мають високий рівень привабливості завдяки своїй цікавій історії, культурі, науці (наприклад, Столиця Галичини – місто Львів).

Третій тип – це центри, що були спеціально побудовані для туристів ("Діснейленд" в Каліфорнії та Франції; тематичний парк «Київська Русь» на Київщині, Парк Феррарі в Абу-Дабі, тематичний парк Гаррі Поттера у Великобританії).

Також DESTИНАЦІЇ класифікують відповідно до особливостей ландшафту [13]:

- природні DESTИНАЦІЇ, що створились в результаті тривалого спонтанного людського впливу там, де переплітаються процеси природної еволюції та результати творчої праці людини;

- антропогенні DESTИНАЦІЇ, які сформувались на основі людського задуму. Це парки, сади, поселення, різні геотехнічні системи;

- асоціативні DESTИНАЦІЇ, пов'язані з певними історичними подіями, відомими особистостями, творами художньої літератури, легендами, міфами тощо.

За критерієм життєздатності дослідники виділяють:

- «викопні» DESTИНАЦІЇ – «застиглі» ландшафти, що зберегли зовнішній вигляд та зупинилися в своєму розвитку;

- реліктові DESTИНАЦІЇ, сформувались на основі «згасаючих» ландшафтів, на які вплинули природні і антропогенні умови. До цього типу відносяться реліктові природні комплекси, а й садибні, палацово-паркові ландшафти, монастирі, де повністю змінився характер діяльності;

- вільнорозвинуті DESTИНАЦІЇ мають бути обов'язково пов'язані з традиційними самобутніми культурами. Ці DESTИНАЦІЇ дуже вразливі, адже повністю залежать від природних умов ландшафту, оскільки лише дани ландшафт і дозволяє корінному населенню здійснювати його традиційну діяльність.

За рисами, що переважають у ландшафтах виділяють:

- сільські DESTИНАЦІЇ з туристичним продуктом сільського зеленого туризму;
- селітебні DESTИНАЦІЇ – створення штучних об'єктів та їх ландшафтне облаштування;

- сакральні дестинації – місця, де проводяться релігійних обряди, поклоніння, священнодійства;
- рекреаційні дестинації – місця з можливістю комплексного оздоровлення, набуття душевного спокою та гармонії;
- ремеслові дестинації – місця з можливістю полювання, рибальства, збирання грибів та ягід тощо; а також оленярства, лісозаготілі, заготівлі харчових, лікарських, технічних рослин тощо;
- заповідні дестинації – території охорони та збереження природи, проведення наукових та дослідницьких робіт;
- меморіальні дестинації – місця збереження пам'яті про історичні події та відомих особистостей, збереження пов'язаних з ними атрибутів, святкування пам'ятних дат тощо;
- індустріальні дестинації – території промислових зон, що показують сучасні досягнення науки і техніки [13].

1.3. Рекреаційні ресурси як формоутворюючий елемент рекреаційної дестинації

Рекреаційні ресурси - це об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, що використовуються або можуть бути використані для розвитку рекреації і туризму. Вони є матеріальною і духовною основою формування ТРС різного типу і таксономічного рангу. [27]

Ключовою властивістю таких ресурсів є їх здатність сприяти відновленню духовних та фізичних сили рекреантів. Рекреаційні ресурси придатні як для прямого, так і опосередкованого споживання, можуть надавати різні послуги курортно-лікувального і рекреаційно-туристичного характеру.

Баланс туристичного ринку визначають рівнем розвитку ресурсів, а також науковим підходом до їх планування та експлуатації. На думку спеціалістів ЮНВТО, збалансований ринок туристичних послуг має відповідати пропорції: 1 виїзний турист на 1 в'їзного та на 4 внутрішніх туристів. Якщо є відхилення в бік

в'їзного туризму - це визначають як активний туризм, а якщо виїзного - пасивний [19].

В туризмології використовують поняття туристично-рекреаційних ресурсів, до яких відносяться:

- матеріальні (антропогенні, природні, змішані);
- нематеріальні (релігія, міфологічні, етнос, культура тощо);
- подієві.

Не всі об'єкти, що є у дестинації можуть бути рекреаційними ресурсами, але будь-який з об'єктів може мати необхідні властивості що будуть привабливими для туристів. Якщо ці властивості використовуються і приносять дохід, то об'єкт переходить у категорію ресурсу.

Якщо туристичний попит на об'єкт не сформувався, або з якихось причин об'єкт не можна використовувати, то такі об'єкти не вважаються ресурсом. Необхідні економічні та технічні можливості експлуатації ресурсу та введення їх в туристично-господарський оборот. Наприклад, Альпійський регіон вже три століття є туристичною дестинацією і має такі ресурси, як схили гір помірної крутизни, мінеральні води та унікальний гірський клімат. Але саме поява масового попиту відпочинок в Альпах з одночасним розвитком транспортної інфраструктури зробили Альпи одним з найуспішніших регіонів зимового туризму.

Інший приклад: Кременецькі гори – це унікальний геолого-геоморфологічний феномен, також це місце де знаходяться рідкісні екосистеми та історико-культурні пам'ятки багатьох народів Європи. З точки зору науки, Кременецькі гори - це унікальний об'єкт на території України, що має сприятливий клімат, своєрідну геологічну будову, особливий рельєф, унікальний рослинний та тваринний світ, мальовничі краєвиди та може успішно використовуватись з рекреаційною метою. Інтерес до цього регіону мав би посилюватись автентичною давньою культурою та традиціями, гостинністю місцевих жителів. Природні та історико-культурні об'єкти мають велике пізнавальне та еколого-виховне значення. Проте регіон залишається лише перспективним в майбутньому для розвитку рекреації та туризму через брак техніко-економічних можливостей введення цих

ресурсів у туристично-господарський оборот, а також відсутність масового попиту [19].

До рекреаційних ресурсів висуваються вимоги, що роблять можливими:

- використання природних ресурсів з рекреаційною метою (огляд краєвидів пам'яток природи, пейзажів та ін.);
- засвоєння культурних цінностей (відвідування театрів, музеїв, огляд історико-культурних та архітектурних пам'яток тощо);
- заняття спортом (лижний спорт, велоспорт, пішохідний, автоспортівні подорожі, ігри та ін.);
- аматорські заняття (збирання ягід та грибів, риболовля, полювання).

До властивостей рекреаційних ресурсів відносять:

- атрактивність;
- доступність;
- значимість для показу (видовищність);
- ємність;
- ступінь вивченості;
- потенційний запас;
- способи використання.

Отже, рекреаційні ресурси як фактор розвитку дестинації – це сукупність матеріальних рекреаційних ресурсів, подій, нематеріальних властивостей об'єктів, які є потенційно привабливими, а, отже дають можливість отримання доходів підприємствами туристичної індустрії.

РОЗДІЛ 2. СТАН РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ ЗАКАРПАТТЯ

2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття

Закарпаття (рис.2.1.) завдяки своїм фізико-географічними особливостям, кліматичним умовам, природно-ресурсному потенціалу та соціально-економічним умовам належить до територій, що мають сприятливі передумови для розвитку туризму та рекреації. В області розвинені майже всі види рекреації: від санаторно-курортного лікування до відпочинку, а також існують сприятливі умови для цілорічного розвитку різноманітних видів туризму.

Рис. 2.1. Закарпатська область

Закарпаття знаходиться на південному заході України, межує з Румунією, Словаччиною, Угорщиною та Польщею. Приблизно дві третини всієї території займають Карпати, що простягаються з північного заходу на південний схід, на решті території – Закарпатська низовина.

Рельєф Закарпатської області є унікальним за своїми туристичними властивостями, адже тут органічно поєднуються різні типи рельєфу: від долин до

високогір'я. А різноманіття привабливих гірських комплексів створює чудові передумови для розвитку туризму та всієї туристичної індустрії в цілому [14].

Розвитку туризму та рекреації сприяє також залісненість території, вона становить приблизно 50% площі області. В передгірських Карпатах до висот 500м переважають дубові ліси, рідше зустрічаються дубово-грабові та букові дерева. У лісосмугах 500-900 м. ростуть густі букові дерева та хвойно-широколистяні ліси. На висотах 1300-1600 м ростуть ялицево-смерекові ліси. Вище 1800 м схили займають субальпійські і альпійські полонини та рідколісся, серед яких поширені сосна, ялівець, вільха, рододендрон; луки тут представлені білоусом, кострицею, осокою [26].

Клімат області помірно-континентальний, тут сприятливі кліматичні умови для рекреації: тепла осінь, не дуже спекотне літо та м'яка зима. Загальна тривалість теплового періоду приблизно 5-7 місяців на рік. У липні середня температура повітря в межах 15- 25°C. З висотою в горах температура падає і коливається від 13 до 9°C. Середньорічна температура в межах від +8,5 до +4°C. В цілому, кліматичні умови області є комфортними території для рекреаційної діяльності та туризму.

У Закарпатській області поступово створюється туристично-рекреаційний комплекс з чітко окресленими сезонами – літнім (оздоровлення, відпочинок, санаторно-курортне лікування) та зимовим (гірськолижний), обидва сезони мають певні особливості забезпечення послуг [4]. Найсприятливішим для зимового відпочинку є Полонинсько-Чорногірський масив, тут тривалість снігу складає 5-6 місяців, а товщина сніжного покриву має 10-35 см. Завдяки цьому можуть формуватись центри зимового відпочинку. Сприятливий клімат дозволяє забезпечити відпочинок протягом цілого року, оскільки сприятливі кліматичні умови для відпочинку тривають тут протягом 10-11 місяців у рік, а несприятливі мають місце лише частково у квітні та в кінці жовтня і на початку листопада [22].

Закарпатська область характеризується великою кількістю рік, різноманітних струмків та потічків: 152 ріки в області довжиною близько 10 км (Піня, Ріка, Тербля, Веч, Синявка, Озерянка, Велика Уголька та інші). Більше 100 км довжини мають такі річки як Тиса, Уж, Латориця, Боржава. Найдовша річка – Тиса, у межах

області має довжину 240 км, це ліва притока Дунаю. Ряд річок може експлуатуватись для різних видів водного спорту. На Закарпатті 137 природних озер, найбільше та найвідоміше з яких – Синевир. За походженням озера тут різних типів: загатні (Солоне, Синевір, Тероблянські озера), карові (Марічейка, Несамовите, Бребенескул), антропогенного походження (Солотвинські), вулканічні (Липчанське, Ворочівське, Синє) [26].

На Закарпатті на обліку знаходяться 454 об'єкти природно-заповідного фонду, що мають загальну площу 171420,272 га, з них об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення – 34, площею 155609,51 га, об'єктів місцевого значення – 416, загальною площею 15810,762 га. Відношення територій ПЗФ до загальної площі Закарпатської області становить 13,4%. До найбільш привабливих заповідних територій Закарпаття належать Національний природний парк "Синевир", Карпатський біосферний заповідник та Ужанський національний природний парк [23].

Бальнеологічні ресурси Закарпаття - це різноманітні мінеральні та термальні води. Область займає перше місце в Україні за якістю та кількістю лікувальних джерел. Тут знаходяться 620 джерел мінеральних вод, з яких вивченими є лише трохи більше 300. В області зосереджені основні родовища вуглекислих гідрокарбонатних та натрієвих вод. За газовим складом більша частина мінеральних вод Закарпатської області – вуглекислі (75,0%), азотні та азотно-метанові води (18,0%), сульфідні (7,0%) [31]. В Свалявському районі найбільш відомі такі бальнеологічні курорти як Поляна, Солочин, тут лікують хворих з хронічними захворюваннями органів травлення. У санаторії Шаян лікують захворювання печінки, підшлункової залози і кишківника. У санаторії Кваси проводять лікування захворювань опорно-рухового апарату та нервової системи, у санаторії Карпати лікують захворювання органів кровообігу і функціональні захворювання нервової системи.

Таблиця 2.1.

Бальнеологічні ресурси Закарпатської області

Райони	Природні мінеральні джерела, од	Штучні свердловини, од	Працюючі свердловини, од	Термальні свердловини, од	Санаторно-курортні об'єкти, од
Перечинський	11	11	1	0	3
Мукачівський	8	20	5	7	9
Свалявський	17	70	24	7	10
Хустський	40	41	6	3	7
Іршавський	10	9	0	8	4
Великобerezнянський	29	16	0	0	2
Міжгірський	90	25	5	0	3
Воловецький	8	0	0	0	-
Рахівський	111	38	4	0	4
Тячівський	46	18	7	3	6

Джерело: [30]

Родовища термальних вод розташовані в таких населених пунктах: Ужгород, Нижня Розтока, Вільхівка, Пасіка, Уголька, Залуж, Іванівка, Руські Комарівці, Гараздівка, Синяк, Шаян, Бігань. Температура води у джерелах у межах від +18 до +80 С, глибина джерел до 800 м [21]. Надзвичайно цінними, а унікальними є термальні родовища у м. Берегове - це кремнієво-вуглекисло-азото-хлоридно-натрієві води, що мають високу мінералізацію. Їх температура сягає +30, а солоність 30‰. Така вода має сприятливий вплив на здоров'я, а особливо тих, хто має серцево-судинні захворювання, варикозне розширення вен, проблеми з артритом, остеохондрозом, а також хто страждає захворюваннями ЦНС.

Велику частину області охоплюють Українські Карпати, де збереглися унікальні ділянки пралісів, найбільші за площею у Європі. Задля подальшого збереження та охорони Карпатських пралісів, 1968 року постановою уряду був утворений Карпатський біосферний заповідник. Унікальні екосистеми цього заповідника відносяться до найбільш цінних на планеті і відносяться до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО з 1993 року [31].

В Тячівському районі Закарпаття існують чудові умови для розвитку спелеологічного туризму. На скелях бескидів розташовані входи до карстових печер. Значна кількість тектонічних тріщин у вапнякових блоках, випадіння великої кількості опадів (до 1600 мм. на рік) посприяли розвитку та формуванню

печер і численних підземних ходів. Тячівські печери давно відомі місцевому населенню, але належній охороні та вивченню цих унікальних природних об'єктів не приділялось потрібної уваги. В наслідок цього, на сьогодні значна кількість печер завалені і не мають можливості дослідити їх до кінця. Можливо, що вони є залишками давніх шляхів підземних вод, що залишились після того, як були утворені долини річок Малої і Великої Угольок [23].

Окрім того, особливістю Тячівського району є соляний карст. Він має тісний зв'язок з Солотвинським родовищем кам'яної солі, яке знаходиться в долині ріки Тиса. Освоєння соляних родовищ тут розпочалось ще у XVIII ст. Але невміле закладання неглибоких соляних шахт сприяло широкому розвитку антропогенного соляного карсту в стелях шахт та їх обваленню. Це призводило до утворення кастового провалля, затоплення штолень і виникнення унікальних карстових озер [23].

Солотвинські солекопальні – унікальні в Україні, єдині у своєму роді, де відбувається лікування та оздоровлення в підземних умовах, тут поєднується спелеотерапія і бальнеогрязелікування, використовується розсіл і пелоїди озер. Розчини вод солотвинських озер відносяться до лікувальних вод високої мінералізації (30-32 г/л), слаболужних, хлоридно-натрієвого складу. В сольовому розчині і грязях є такі рідкісні елементи: рубідій, силіцій, цезій, бром, фтор, ці елементи в такому потужному комплексі дають чудовий ефект при проведенні лікування від багатьох недугів[22].

Для розвитку туризму, в першу чергу, пізнавального, особливе значення мають історико-культурні та архітектурні пам'ятки. У Закарпатській області, яка сама по собі невелика за площею, сконцентрована велика кількість історико-культурних та архітектурних пам'яток. В області чудово збереглась місцева культура, народні звичаї та обряди, автентичний фольклор, унікальні художні промисли, що також впливає на туристичний попиті виступає вагомим рекреаційним ресурсом. На обліку в області знаходяться понад 700 історико-культурних пам'яток, в тому числі більше 100 архітектурних пам'яток.

Архітектурні пам'ятки області досягають період в понад тисячоліття і репрезентують всі основні стилі, що виділяють в європейській архітектурі [6].

В області розташовані 13 середньовічних замків, вони чудово збереглися, а такі замки як Чиндіївський, Ужгородський, Мукачівський взагалі у відмінному стані та дають змогу проводити екскурсії. Всі інші замки знаходяться в гіршому стані, але при правильному управлінні, також можуть бути задіяні у туристично-екскурсійній діяльності. [37].

Всі замки Закарпатської області можна розбити на дві групи:

- замки, що відповідали за нагляд, а також збір данини зі своїх підвладних територій (Невицький, Мукачівський, Квасівський, Броеньківський замки)

- замки, що відповідали за охорону підвладної території (Середнянський, Королевський, Чиналіївський, Ужгородський, Виноградівський замки)

Всі замки Закарпаття, збудовані на височинах: одиноких пагорбах посеред рівнини чи на височинах, виключення становлять Середнянський та Чинадіївський замки. [26].

Закарпатська область багата також на пам'ятки дерев'яної архітектури XVII-XIX ст. На території області збереглися 118 унікальних дерев'яних храмів, що були збудовані протягом останніх п'яти століть. В межах Закарпаття дослідники виділяють три типи дерев'яних церков: бойківські, лемківські та гуцульські [26].

У Закарпатській області в останні роки значно розвинувся зелений (сільський, екологічний) туризм. Відвідувачі області пізнають унікальну культуру краю, цікавинки історії, а головне - знайомляться з мальовничою природою краю, та займаються активним відпочинком: збирають гриби, лікарські рослини та ягоди, займаються риболовлю чи полюванням. Туризм в закарпатських селах дає можливість жителям індустріальних міст відвідувати місцеві пам'ятки дерев'яної архітектури, а також знайомляться з народними ремеслами: вишивка, гончарство, різьба по дереву, лозоплетіння, ткацтво та ін.[4]. Прикладами є "Кузня Гамора", що знаходиться у с. Лисичево - це музей ковальської справи; або музей лісосплаву, розташований у Міжгірському районі на р. Озерянка. Власники садиб зеленого

туризму створюють і пропонують для своїх відвідувачів цікаві програми відпочинку та проведення дозвілля.

Закарпаття має унікальні природні та антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси: джерела мінеральних та термальних вод, унікальні соляні шахти, де можна проводити спелео- та бальнеотерапію, грязелікування, використовуючи насичені елементами розсоли та пелоїди, гірські ландшафти, карстові печери та підземні ходи, унікальні в своєму роді лісові комплекси. Середньовічні замки, унікальні сакральні пам'ятки, об'єкти народних ремесел - це все збільшує туристичний попит регіону. В області швидкими темпами розвивається зелений туризм, з кожним роком збільшується кількість приватних садиб, а власники не просто надають послуги розміщення та харчування, а й допомагають організувати дозвілля а відпочинок. При цьому є передумови для ще більшого розширення туристичної діяльності в регіоні.

Все вищезгадане дає підстави розглядати регіон як один з найперспективніших для розвитку рекреаційно-туристичної галузі.

2.2. Закарпатський регіон як приваблива туристична дестинація

Закарпатська область – єдина в Україні межує одразу з чотирма країнами – Румунією, Словаччиною, Угорщиною та Польщею. Завдяки такому вдалому геополітичному місцерозташуванню, а також сприятливим природно-кліматичним умовам, Закарпатська область має дуже сприятливі умови для розвитку рекреації та туризму. Закарпаття особливе, воно асоціюється з надзвичайними гірськими масивами, водоспадами і бурхливими ріками, могутніми лісами і красивими озерами. Також, окрім надзвичайної природи у ньому поєднались мальовничі ландшафти, величезна кількість природних пам'яток, лікувальні ресурси та безліч санаторіїв з цілющою водою. Закарпаття розвивається і приваблює до себе з кожним роком все більше і більше відпочиваючих.

Сприятливий клімат, самобутня культура, мальовнича природа й різні привабливі ресурси роблять зелений туризм в Закарпатському регіоні улюбленим

видом відпочинку, а що важливо - не тільки серед українців, але й для закордонних туристів. Відпочиваючи на Закарпатті можна зустріти туристів із Польщі, Німеччини, сусідньої Словаччини, Італії, Білорусі та навіть Японії. Закарпаття – це надвичайно колоритний край.

2019 рік було оголошено роком розвитку туристичної інфраструктури та оздоровчого туризму в краї. Для створення системи сучасних туристичних шляхів, які були б на високому рівні із необхідною інфраструктурою в області проводились роботи зі знакування та проводилось маркування маршрутів, а також туристичних шляхів: було промарковано чотири туристичні маршрути протяжністю 18,3 км по Ужанському національному природному парку, а також промаркували значну частину територій трьох районів (протяжністю 80 км): Рахівського, Міжгірського і Тячівського, де проходить Закарпатський Туристичний Шлях [50].

Також проводились пізнавальні тури регіоном для гравців туристичного ринку, також для кінорежисерів, членів Представництва американської торгівельної палати в Україні. Такі тури було розроблено з метою презентації привабливих туристичних місць області важливим гостям. Серед розроблених турів були такі як: «Скаут-тур для представників кіноіндустрії», «Відкрий Закарпаття. Земля наближена до неба», еногастрономічний тур «Винний тур Боржавською вузькоколійкою», «Місцями Першої світової війни», «Гуцульська бриндзя».

На сьогоднішній день сітка рекреаційно-туристичних об'єктів області має 511 об'єктів, з них:

- 362 - туристичних об'єкти;
- 126 - рекреаційні об'єкти;
- 23 - оздоровчі об'єкти.

Окрім того, у Закарпатській області налічується 63 діючі гірськолижні витяги, 33 ратраки, а також 44 пункти прокату. [50]

Також 460 сільських садиб зеленого туризму області готові організувати дозвілля туристів, надавати послуги розміщення та харчування гостей краю. З ціллю розвивати сільський зелений туризм та отримання прибутку, власники садиб

об'єднуються у спілки та асоціації, працюють над залученням нових представників, а також створюють нові послуги, пропагують туризм, приваблюють відпочиваючих.

Туризм у області динамічно розвивається. За останні роки у рази збільшилася кількість туристів, які відвідали Закарпатський край. Це в основному – внутрішні туристи. Бажано, щоб кількість іноземних туристів мала таку ж динаміку (табл.2.2.).

Таблиця 2.2.

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами
у Закарпатській області 2000-2018рр

	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – всього	Із загальної кількості туристів		
		Іноземні туристи	туристи громадяни України, які вийжджали за кордон	Внутрішні туристи
2000	144775	6411	97181	41183
2001	71104	6542	20518	44044
2002	77225	6708	16675	53842
2003	91054	11339	13881	65834
2004	52569	10112	5320	37137
2005	63796	14728	7377	41691
2006	69942	11726	10011	48205
2007	72970	8985	11456	52529
2008	76965	10735	12710	53520
2009	56320	7761	9305	39254
2010	52080	8425	11423	32232
2011	57029	9096	10931	37002
2012	20180	733	11792	7655
2013	19892	515	12963	6414
2014	11625	6	9815	1804
2015	10656	13	7594	3049
2016	11601	68	7939	3594
2017	14652	102	10534	4016
2018	25348	183	18907	6258

Джерело: [45]

Закарпаттю є, що показати найвибагливішому туристу. Відвідувачі області приємно себе почувають завдяки неповторній природі, чудовій гастрономії та гостинності місцевих жителів.

Матеріально-технічною базою туристичної дестинації є туристична інфраструктура.

В інфраструктурі туризму Закарпаття готелі та аналогічні засоби розміщення посідають одне з ключових місць. У Закарпатській області у 2017 році працювало 208 таких підприємств, зареєстровані як юридичні та фізичні особи-підприємці, з них: найбільше готелів - 147, туристичних баз, гірських притулків та студентських літніх таборів - 44, мотелів - 12, хоастелів - 4, гуртожитків - 1. У функціональній структурі підприємств, що надають послуги розміщення, найпоширеніші залишаються готелі (рис.2.2).

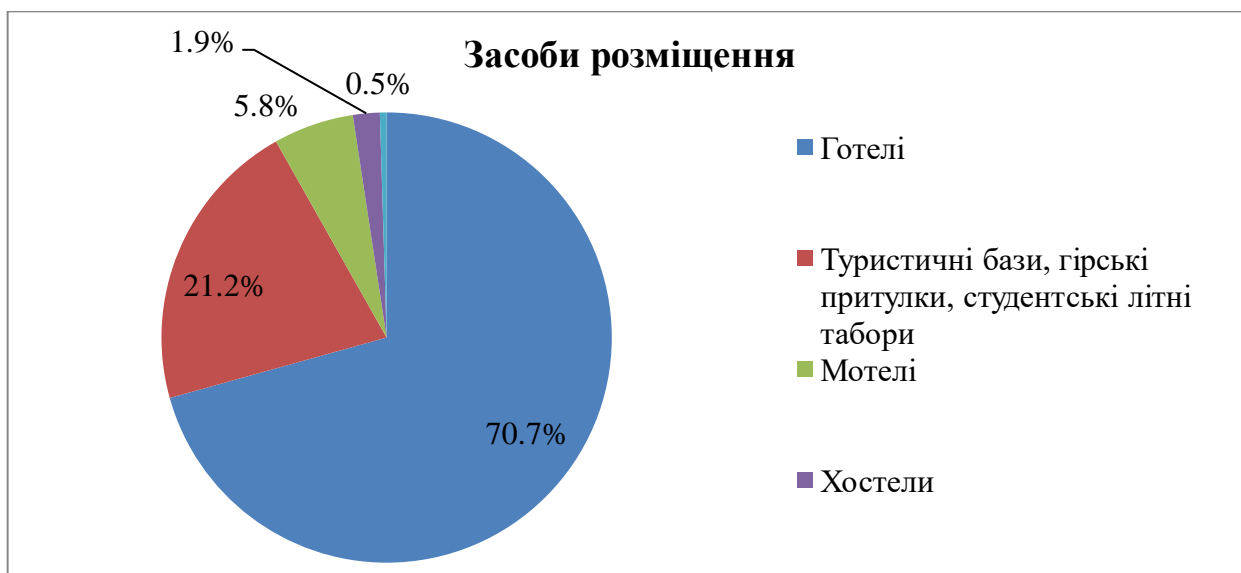

Рис.2.2. Структура готелів та аналогічних засобів розміщення Закарпатської області

Джерело: [48]

Відповідно до статистичних даних отриманих від Головного управління статистики в Закарпатській області, протягом 2017 року послугами готелів та аналогічних засобів розміщення скористалися 237,9 тис. подорожуючих, що на 16,4 % більше, ніж у попередньому році (204,4 тис.осіб). Із них 208,1 тис.осіб - громадяни України, 29,8 тис.- іноземці. Найбільше приїжджих зупиняються у містах Ужгород (42,4 тис.осіб або 17,8%), Ужгородському районі (32,1 тис.осіб або

13,5%), Виноградівському районі (24,4 тис.осіб або 10,3%), Міжгірському районі (19,9 тис осіб або 8,4%), Перечинському районі (19,2 тис.осіб або 8,1%), м.Мукачево (18,1 тис.осіб або 7,6%), Мукачівському районі (16,4 тис.осіб або 6,9%), місті Берегово (15,0 тис.осіб або 6,3%), Рахівському районі (12,2 тис.осіб або 5,1%) та Свалявському районі (11,6 тис.осіб або 4,9%). Готелями обслужено 74,0% від загальної кількості розміщених гостей в області, туристичними базами, гірськими притулками, студентськими літніми таборами - 22,0%, хостелами - 2,3%, мотелями – 1,6% та гуртожитками для приїжджих - 0,1% [11, с. 64].

Щодо місткості готелів та аналогічних засобів розміщення, то загальна місткість в загальному по області складала у 2017 році 10 169 місць. З них, відповідно до даних Головного управління статистики у Закарпатській області, лідерами по кількості місць були - Рахівський район – 1609, м. Ужгород- 1586, Виноградівський район- 1268 та Свалявський район – 1066 місць. Порівнюючи загальну місткість з попереднім роком, то кількість скоротилася на 489 місць (на 4,6%), тоді як загальна становила 10 658 місць (проти 10 169 місць у 2017).

Проте, не дивлячись на зменшення кількості місць у засобах розміщення, кількість обслугованих приїжджих збільшилася з 204,4 тис. осіб у 2016 (з них 21,9 тис.іноземців) до 237,9 тис.осіб у 2017 році(в тому числі 29,8 тис. іноземців), тобто на 16,4%.

До мережі спеціалізованих засобів розміщування у Закарпатті в 2017 році увійшли: 16 санаторіїв, 2 дитячі санаторії, 1 пансіонат з лікуванням, 3 дитячих заклади оздоровлення цілорічної дії та дитячих центри , 3 будинки відпочинку, 1 пансіонат відпочинку, 14 баз відпочинку та інших закладів відпочинку (крім турбаз), 2 оздоровчі заклади 1-2 денного перебування.

Згідно наявних статистичних даних [11], в кінці 2017 року в області діяло 69 підприємств ресторанного господарства, проти 65 у кінці 2016 року. Якщо порівнювати кількість підприємств громадського харчування по області, то найбільша їх кількість зосереджена в м.Ужгород – 12, м. Мукачево – 11, м. Берегово - 8, м. Хуст та Ужгородському районі - по 7, та Свалявському районі - 6 підприємств. Проте, інформація є не зовсім повною, оскільки деякі дані на вимогу

Закону України «Про державну статистику», який захищає конфіденційність інформації не оприлюднюються.

Закарпаття - стратегічно важливий регіон України, що має надзвичайні культурні, політичні та економічні властивості. Маючи унікальне прикордонне розміщення та сусідство чотирьох країн Європейського Союзу, область має перспективи стати найбільшим рекреаційно-туристичним та курортним регіоном Західної України. Могутній природно-ресурсний потенціал, в поєднанні з унікальною історико-культурною спадщиною, величезним досвідом у галузі туризму та рекреації сприяють тому, щоб індустрія туризму та рекреації мала пріоритет номер один для розвитку в області. Щоб Закарпатська область гостринно приймала як вітчизняних, так і закордонних туристів.

За останній період – на Закарпатті здійснена велика робота щодо розвитку туристичної інфраструктури. Тут з'явилися сучасні готелі, санаторії, гірськолижні комплекси, заклади харчування, насамперед ресторани. Левова частка фінансових інвестицій у Закарпатський регіон саме у туристичній галузі.

Розглядаючи не дуже високий рівень індустріалізації регіону у контексті розвитку туризму й рекреації, говоримо про вагомі підстави у структурі формування та експлуатації туристичного іміджу регіону та його екологічної атрактивності.

Територія області вважається сприятливим районом для розвитку різноманітних видів рекреації і туризму. Будь-який аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу Закарпаття говорить про те, що регіон має всі передумови для перспективного розвитку майже всіх видів туризму, зокрема, пізнавального, гірськолижного, сільського, спортивно оздоровчого, також лікувальної та оздоровчої рекреації.

Закарпатська область – приваблива дестинація, що має величезну кількість атрактивних об'єктів, бальнеологічні комплекси, можливість для відпочинку і відновлення в умовах лісу, сприятливі для оздоровлення людини висоти, сформовані туристичні умови, унікальні природні та історичні пам'ятки, унікальні

гірськолижні курорти, багатонаціональна культура і гастрономія, а також розвинуту туристичну інфраструктуру.

2.3. Рекреаційні дестинації Закарпаття

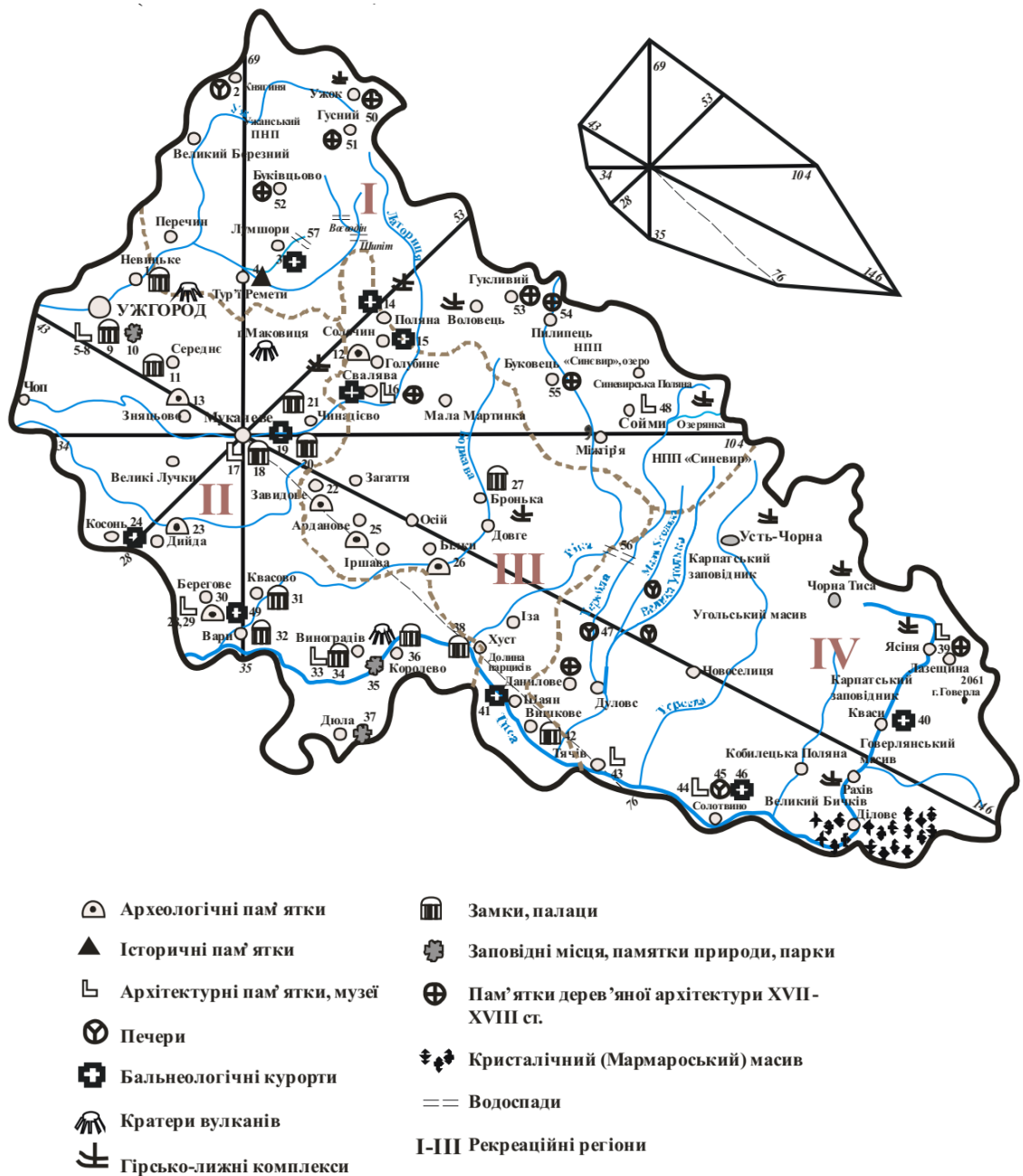
Кожного Закарпатський регіон відвідують тисячі відпочиваючих не лише з кожного куточку України, а й з-за кордону. Туристи прагнуть відвідати цікаві місця області, пізнати самобутність та надзвичайний колорит краю, а головне - відпочити душею та тілом. Цьому сприяють вражаючі краєвиди, гірське повітря, кристальні води рік та озер. Це все дарує насолоду і змушує повертатись ще до цього привабливого регіону. Відпочинок у Закарпатській області надзвичайно різноманітний, колоритний, багатогранний і різноманітний, адже кожен знайде тут те, що йому до смаку, наприклад:

- помилуватись історико-культурними та архітектурними пам'ятками. Закарпатська область буквально просочена історичними подіями. У рамках пізнавального туру по Закарпаттю, туристи мають змогу відвідати стародавні замки та фортеці, історичні споруди, що не лише вразять уяву своїм зовнішнім виглядом, але й красномовно розкажуть про багате на цікаві історичні події минуле;

- захопитись світом природи. Мальовничі ландшафти, унікальні рельєфи, могутні гори, стрімкі потоки річок, озера та водоспади, стародавні ліси, надзвичайно багата флора та фауна - все це захопить будь кого.

- оздоровитися. Курорти різного спрямування у Закарпатській області тримають першість у сферах бальнео- та кліматолікування. Головна перевага регіону – тут знаходиться величезна кількість родовищ мінеральних та термальних вод, які спрятливо впливають на здоров'я.

Авторським колективом [6] складена туристична картосхема Закарпаття, на якій відображені найважливіші археологічні, архітектурні, історичні, природні об'єкти краю (рис.2.3.). Умовні позначення на рисунку пояснені у Додатку Б. Номери об'єктів легенди відповідають номерам на картосхемі.

2.3. Геопросторове розміщення туристичних ресурсів Закарпаття

Джерело: [6]

В межах Закарпатської області дослідники [6] виділили чотири рекреаційні регіони, кожен з яких має свою специфіку організації рекреації, відрізняються структурою рекреаційних ресурсів та особливостями їх використання. Це Північний (I), Західний (II), Центральньо-Східний (III) та Південно-східний (IV) регіони (табл.2.2.) [6]

Таблиця 2.3.

Рекреаційно-туристичні ресурси Закарпатської області

Регіон	Найатрактивніші туристичні об'єкти
I. Північний Атрактивні природні ресурси, унікальні сакральні пам'ятки XVII- XVIII століття	Печера Княгиня на території НПП "Ужанський", Ужоцька дерев'яна церква св. Михайла 1745 р., Церква св. Анни 1791 р. у с. Буківцьово.
II. Західний Атрактивні історико-археологічні ресурси, бальнеологічні ресурси	Замок "Паланок" у Мукачево, палац Чинадієвський, Ужгородський замки- фортеці, термальні джерела Берегове
III. Центральньо-Східний Бальнеологічні ресурси, археологічні пам'ятки	мінеральні води бальнеологічних курортів Поляна, Солочин, Шаян, озеро Синевир, Теремле-Рікська ГЕС, Арданівське городище.
IV. Південно-Східний Атрактивні природні ресурси, Бальнеологічні ресурси, спелеоресурси	Карпатський біосферний заповідник, печери Перлинна, Білих стін, Чурь, солотвинські соляні шахти та карстові соляні озера

Джерело: [6]

У Північному регіоні та Центральньо-східному знаходяться унікальні сакральні пам'ятки XVII-XVIII ст. Центральньо-Східний рекреаційний регіон також спеціалізується на мінеральних водах. Тут знаходиться величезна кількість бальнеологічних курортів. В Західному регіоні розташвані різноманітні археологічні пам'ятки (кургани та городища VI-IV ст. до н.е.), а також стародавні замки (XIV-XIX ст.). Специфікою Південно-Східного регіону є наявність привабливих спелеологічних ресурсів. Всі регіони об'єднує те, скрізь є унікальні об'єкти природно-заповідного фонду. Такі наприклад, як Карпатський біосферний заповідник, національні природні парки "Зачарований край" та " Синевир" Синевирське озеро, Долина нарцисів, ботанічні сади та заказники, а також пам'ятки природи.

Директор Департаменту економічного розвитку і торгівлі Закарпатської облдержадміністрації повідомив про місця області, які користуються найбільшою популярністю у туристів. Отже, найвідвідуванішими об'єктами Закарпаття стали оз. Синевир та г. Говерла. Найактивніше відпочиваючі приїздять до м. Ужгород та м. Хуст. Також популярністю користуються відомі всій країні фестивалі, наприклад

наймаштабніший з них - "Гуцульська бриндзя". Цей фестиваль традиційно збирає рекордну кількість туристів кожного вересня. Обертів популярності набтрають також Рахів та фестивалі Міжгірського району "На Синевир трембіти кличуть", а у м. Виноградів атракцією є фестиваль "Угочанська лоза". [50]

Аналізуючи відгуки туристів, лідерами можна назвати також такі гірськолижні осередки як Пилипець, Подобовець, Ізки. Улюбленими місцями відпочинку також виявилися Драгобрат і г. Красія у Рахівському та Великоберезнянських районах.

Популярними напрямками є санаторні комплекси, що пропонують бальнеолікування та оздоровлення. Це такі СКК як "Боржава", "Синяк", "Карпатія", "Теплиця", "Гірська Тиса". Вони пропонують рекреантам новітні методики лікування, мають комфортабельні умови проживання, відмінне харчування та сучасну інфраструктуру.

Стратегічні цілі розвитку туризму на Закарпатті не оминають віддалені гірські села та сільську місцевість загалом. Як альтернативний шлях розвитку тут започаткували та проводять величезну кількість різних фестивалів. На сьогоднішній день у області їх понад 200. Деякі найпопулярніші з них:

- "На Синевир трембіти кличуть" - фольклорно-мистецький фестиваль (Міжгірський район);
- "Гуцульська бриндзя" - фольк-фестиваль (Рахівський район);
- "Червене вино" - енофестиваль (Мукачево);
- "Біле вино" - енофестиваль (Берегове);
- "Сонячний напій" - еногастрономічний фестиваль (Ужгород);
- "Закарпатське божоле" енофестиваль (Ужгород);
- "Гуцульська ріпа" - етно-фестиваль (Рахівський район);
- "Євро Карпати" - турфестиваль (Ужгородський район)

Розглянемо детальніше деякі дестинації області.

Ужгород

Ужгород (колишня назва міста - Унгвар) - це наше, українське «вікно в Європу», типове прикордонне місто: енергійне та динамічне. Хоча тут також

можна знайти місця тиші і душевного спокою як в історичному центрі міста, так і на мальовничій набережній. Головною найвідомішою пам'яткою є Ужгородський замок IX ст., в ньому сьогодні розташований Закарпатський музей народної архітектури та побуту. Також відомими є католицький бароковий костел, резиденція Єпископа - одна із найдревніших будівель міста (1646 р.) і міська ратуша (1810 р.). Центр міста майже весь побудований у стилі конструктивізму. Будівлі були зведені в 30-х рр. XX століття, проекти на побудову розробляли чеські архітектори.

Інші відомі пам'ятки: Горянська Ротонда, краєзнавчий музей, ботанічний сад, художній музей, всього за 7 км від міста знаходиться Невицький замок.

Ужгород надзвичайно цікавий не тільки своїми визначними історико-культурними, архітектурними об'єктами, а й своєю унікальною атмосферою, що панує у місті. До початку минулого століття Ужгород був частиною Угорщини, з 1919 по 1945 рр. був під владою Чехословаччини, а пізніше - у складі УРСР. Завдяки цьому у місті дивовижне змішання традицій, різних народностей і самобутніх культур, тут до сьогодні окрім українців живуть росіяни, що залишились після Другої світової війни, угорці, словаки, німці, євреї та навіть цигани.

Мукачеве

Мукачеве — затишне старовинне містечко, що стоїть на березі р. Латориці. Головних туристичних атракцій дві: замок "Паланок", що видніється над містом, а також щорічний енофестиваль, що проводиться взимку.

Фортецю "Паланок" можна розгледіти з будь-якої точки міста, із замком пов'язана і назва міста Мукачева, і його цікава історія. Туристи мають змогу прогулятися замком самостійно, але набагато цікавіша прогулянка буде у супроводі екскурсовода. Окрім фортеці на Замковій горі, також можна оглянути центральну площу з Кафедральним костелом і міською ратушею. Поряд з костелом Святого Мартіна знаходиться готична каплиця, оздоблена розписами.

Енофестиваль "Червене вино" кожного року збирає не тільки виноробів, а й поціновувачів вина з усіх куточків України та з-за кордону. Найбільше любляють український фестиваль угорські винороби — дорогі гості цього свята.

Прогулюючись вулицями міста під час проведення "Червоного вина", можна спробувати різні сорти вин: біле та червоне, як солодке, так і сухе, в холодному чи гарячому вигляді. Гості фестивалю також можуть спробувати смачні національні страви, та міцніші за вино напої - медовуху чи коньяк. Обов'язово обирають переможця фестивалю - найкращого винороба.

Берегове

Берегове — це справжня столиця вина на Закарпатті. Тут знаходиться відоме винне виробництво, численні дегустаційні винні зали, винні льохи, а ще тут відбувається "БерегФест" — фестиваль, що традиційно починається із чавлення винограду.

У Береговому варто зазирнути на дегустацію до місцевого винного підвалу, а можна, навіть взяти участь у дегустаційному турі по разом з околишніми селами, що також відомі своїми винами. Також, Берегове славиться своїми термальними родовищами — джерела з гарячою водою, б'ють просто неба із надр землі. Термальні джерела є незамінними помічниками у лікуванні різних хвороб та недугів, особливо корисними будуть у лікуванні різних травм та уражень шкіри.

Прогулюючись містом, можна роздивитись старовинні будівлі. У Береговому знаходиться найдавніший кам'яний храм області: костел Воздвиження Святого Христа, він був збудований ще за часів Київської Русі. Окрім того, туристам буде цікаво та пізнавально завітати до музею міста. В Береговому також варто спробувати не лише місцеву закарпатську кухню, але й угорську, яку готують неперевершено.

Чинадієво (Карпати)

Невелике селище Чинадієво знаходиться неподалік від Мукачева — до нього з легкістю можна дістатись з міста. Це така собі карпатська туристична мекка, адже сюди приїзять помилуватися одразу двома старовинними замками, в одному з яких розташований санаторій "Карпати".

Одна з атракцій, яку можна роздивитись ще зі станції, — замок Шенборнів з розкішною парковою зоною. Зали палацу доступні для туристів, також можна погуляти алеями парку та спробувати кришталеву воду з джерела молодості.

Друга DESTИНАЦІЯ ЧИНАДІЄВО — це замок "Сент-Міклош", фортеця кохання відомої угорської княгині. Сьогодні тут знаходиться музей, який не тільки проводить звичайні екскурсії, а й пропонує оглянути замок у особливій атмосфері при світлі смолоскипів. Щовесни тут відбувається фестиваль середньовічної культури "Срібний Татош" і перед замком розгортається наметове містечко.

Поляна

Селище Поляна знаходиться у невеликій вузькій долині, з усіх боків село охороняє густий ліс. А ще його стискають Полонинський та Вулканічний хребти, окрім того, тут ще сходяться дві річки: Велика і Мала Пиня. Це дуже затишний бальнеологічний курорт.

У селі розташовані два санаторії: "Поляна" та "Сонячне Закарпаття". "Сонячне Закарпаття" — чудовий вибір для тих, хто хоче поєднати приємне з корисним, і підлікувати гастроентерологічні хвороби. Окрім процедур тут бонусом йдуть чисте повітря, смачні страви місцевої кухні, збирання грибів та ягід.

"Поляна" — найстаріший санаторій Закарпатської області, він гостинно приймає рекреантів вже понад 130 років.

Село затишне, мальовниче надзвичайно чисте. Тут ідеальна екологія, а тому назва "курорт" тут повністю заслужена.

Солочин

Закарпаття вражає гостей величезною кількістю курортних селищ. Охайні та затишні місцини, де проживають у своєму ритмі життя газдині та газди, та одночасно вони стають домом на якийсь період у відпочиваючих в санаторіях та будинках відпочинку. Закарпатська область дарує не лише приємні враження, але й здоров'я.

Солочин — це одне з таких сіл-курортів. Воно розташоване недалеко від станції "Свалява", посеред гір Крехая і Тесаник. В регіоні процвітає видобуток солі, саме тому назва Солочин походить саме звідси. Але не лише сіль є місцевим багатством. Тут нараховується 15 мінеральних джерел. В минулі часи місцеві води навіть розливали в пляшки, щоб вивезти до Австрії.

На сьогоднішній день, до мінеральних родовищ у Солочині їдуть не тільки з усіх куточків України, але і з-за кордону, особливо з країн СНД. Живильна вода та чисте повітря чудово сприяють лікуванню нервових розладів, особливо безсоння чи перевтоми. Також клієнтами курорту є люди, що скаржаться на стан обміну речовин, слабкий імунітет чи шлункові розлади.

Свалява

Місто Свалява розташувалось на річці Латориці. В межах міста знаходиться острів Марта-Маргарита, який дуже любляють рибалки і туристи. Це чудове місце для відпочинку!

Проте основна принада свалявського регіону — мінеральні джерела. В околицях міста їх безліч, і вони можуть поборотись за першість із славетним "Боржомі". Через місто також проходять шляхи туристів, що прямують до санаторіїв Поляни чи Солочина. На лікування до Сваляви треба тим, хто жаліється на знижений імунітет, проблеми з нервовою системою, хвороби шлунку чи інших органів травлення. Популярний спосіб лікування - мінеральними ваннами.

Але мінеральна вода — це не єдина складова "карпатського здоров'я". Кришталева повітря, що насичене ароматами трав, лісові гірські схили — все це запрошує до прогулянки. У Сваляві проводять екскурсії селами, де є мінеральні джерела, а також можна відвідати Мукачево чи Берегово, або прогулятись замками Закарпаття. А в самій Сваляві знаходяться пам'ятки народної дерев'яної архітектури.

Синяк

Затишне село Синяк знаходиться у долині річки під назвою Синявка. Неподалік здіймається однойменна гора Синяк, тому через село проходять маршрути пішохідних туристів, які спускаються чи підіймаються на схили гори Синяк.

Місцина, де знаходиться село, надзвичайно гарна — краєвидами тут можна милуватись годинами поспіль. Але головна атракція Синяка — цілюще джерело. В селі знаходиться санаторій, до якого приїздять люди із хворобами нервової системи, лікують опорно-руховий апарат, особливо травми кісток та м'язів.

Санаторій побудований біля джерела сульфатно-кальцієвих вод. На півночі села розташоване оз. Синє — це не просто мальовнича атракція, але також джерело цілющої води.

Природа села і його околиць вражаюча, але туристів також приваблюють пам'ятки, створені людиною. В самому Синяку знаходиться самотній костел, а зимою Синяк перетворюється на популярний гірськолижний курорт.

Шаян

Село Шаян лежить на березі р. Тиси відоме своїми цілющими джерелами. Тут знаходиться санаторій, що приймає на оздоровлення та лікування людей з хворобами шлунково-кишечного тракту та цукровим діабетом.

Шаян знаходиться неподалік кордону з Румунією, у дуже мальовничій місцевості. Село оточене гірськими схилами, а прямо поряд з будинками тече стрімка Тиса. У цьому романтичному місці б'ють цілющі джерела Марамароша, які відомі своїми цілющими властивостями із давніх давен. Найкращий час, щоб відвідати Шаян — липень та серпень, тоді тут найсприятливіші погодні умови. Однією з особливостей мікроклімату цього мальовничого куточка — відсутність сильних вітрів та комфортна м'яка погода.

Маломінералізована вода містить такі елементи як натрій, кремній та інші корисні для здоров'я компоненти. За своїми властивостями вона дуже схожа до "Боржомі". Відпочинок у Шаянському санаторії дарує не лише міцне здоров'я, але й приємні спогади про цікаві місця, прогулянки околицями, та збір ягід та грибів у екологічному куточку Закарпаття.

Солотвино

На березі р. Тиси розкинулось "соляне" селище Солотвино. Воно розташоване дуже близько до кордону з Румунією. У селі знаходиться унікальний музей солекопів — адже історія села тісно переплітається з видобутком солі. На сьогодні тут досі добувають сіль, але вже в менших обсягах, ніж колись. Одна із шахт експлуатується незвичним способом: під землею тут знаходяться приміщення алергологічної лікарні — тому сюди їдуть, щоб покращити здоров'я за допомогою спелеотерапії. Особливо корисним таке лікування є для хворих на астму, адже

мікроклімат соляних шахт для них — справжня панацея. На заході від селища знаходяться соляні озера.

Велика Копаня

Село Велика Копаня — це справжня столиця близнюків. Це село є феноменом в Україні. Особливістю Великої Копані є те, що декілька поколінь поспіль тут масово народжуються близнюки та двійнята. А що найцікавіше, це стосується навіть тварин.

На сьогодні в кожній другій місцевій родині є близнюки або двійнята. Велику Копаню завдяки цьому феномену навіть занесли до Книги рекордів України. Місцеві жителі стверджують, що причина такої народжуваності близнюків — цілюща вода з джерела Чоргів. Вода має здатність не псуватись і не залишати осад. Легенда це чи ні, але за чарівною водою сюди їдуть з усієї України. Джерело знаходиться неподалік автошляху Велика Копаня - Виноградів, тому набрати собі цілющої води має змогу будь-який хто, зовсім безкоштовно.

Орім цілющого джерела Чоргів, недалеко від села Велика Копаня знаходиться старовинне поселення «Городище даків». Це унікальна і в своєму роді, єдина археологічна пам'ятка древньої римської Дакії на території України. Щороку тут проводять археологічні розкопки, завдяки ним було знайдено залишки споруд, побуту, посуду, зброї, монет та прикрас.

Недалеко від Великої Копані також знаходиться флористичний заповідник Чорна гора загальною площею 780 га. Також в селі міркують про відкриття музею близнюків та створення тематичного фестивалю.

Іза

Ізу називають столицею лозоплетіння на Закарпатті, а ще тут знаходиться ферма плямистих оленів. Селище, що вважають найзаможнішим на Закарпатті розташувалось в декількох кілометрах від міста Хуст. В селі дуже розвинене лозоплетіння, традиції якого добре зберігають та передають з покоління в покоління. Тут із звичайної виноградної лози, створюють вражаючі шедеври.

Проголюючись селом ніби потрапляєш до сувенірної лавки, майже біля кожного двору є своя міні-виставка виробів з лози. Це кошики різноманітних форм,

і вражаючі плетені меблі, вази та навіть будиночки для тварин. Обплітають лозою від посуду до велосипедів, є справді унікальні речі. Цікавим є те, тут вирощують картоплю чи пшеницю, на місцевих землях повсюди вирощують лозу.

Також недалеко від села Іза розташована ще одна цікава пам'ятка області – ферма, де розводять плямистих оленів. Це єдина в Україні така ферма та вона користується великою популярністю у туристів. Територія ферми займає приблизно 60 гектарів, де випасають близько 180 оленів. Тварин навіть можна погодувати, тому відвідувачам можна взяти з собою ласощі для оленів - горіхи чи ягоди.

Закарпатський регіон - невеличка область в Україні, де здебільшого переважають маленькі села, що розташовані у гірській місцевості. Також ця область унікальна тим, що має межу одразу з чотирма європейськими країнами. Протягом сторіч це місце було під владою різних правителів, що не могло не відбитися у особливостях краю. І саме завдяки цьому в області безліч самобутніх місць, і кожному з них з яких є чим здивувати.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ ЗАКАРПАТТЯ

3.1. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційних дестинацій Закарпаття

В Закарпатській області присутній потужний природний потенціал (гірський і рівнинний рельєф, цікаві гідрологічні об'єкти, різноманітний рослинний і тваринний світ), який доповнює добре збережена історико-культурна складова. Кожній з природоохоронних територій притаманний певний набір екотуристичних занять, а також різний ступінь підготовленості території до прийому туристів та інформаційно-освітнього забезпечення.

Проблемами розвитку рекреаційних дестинацій є:

- значне (іноді надмірне) туристичне навантаження на об'єкти;
- слабкий контроль за масовими туристичними потоками;
- бурхлива розбудова інфраструктури для обслуговування відвідувачів поблизу природних атракцій;
- слабе інформаційно-освітнє забезпечення.

Одна із проблем сфери туризму в Закарпатській області - це комунікація з гостями регіону. У 2018-му році на територіях інших областей було облаштовано 29 інфостендів про різноманітні фестивалі на Закарпатті. Але проблема в тому, що іноземні туристи взагалі не мали доступу до цієї інформації. На сьогоднішній день, окрім джерел інтернету, немає жодних афіш подій, щоб люди могли орієнтуватися. На жаль, немає путівників, вказівників про те, що і де і коли буде відбуватись. Окрім того, фестивалі не мають заклику до гостей повертатися ще, тобто питання комунікації не достатньо пропрацьовано у Закарпатському регіоні. [49]

Ще однією проблемою сфери туризму на Закарпатті є погана доступність до туристичних зон через неналежний стан доріг. Ремонту потребує автошлях Мукачево-Рогатин, також треба звернути увагу на перевал на кордоні Перечинського та Свалявського районів.

Існує ряд проблем, які не дозволяють збільшити кількість зовнішніх туристів. Перша проблема: погані умови перетину кордону, тому ми маємо попрацювати над тим, щоб покращити ці умови та розвивати прикордонну інфраструктуру. Насамперед, побудувати нові контрольні-пропускні пункти на кордоні та реконструювати існуючі. Друга – погані дороги. Однак, тут треба зауважити, що за останні три роки у Закарпатті було капітально відремонтовано і побудовано більше доріг, ніж за попередні 25 років. Будуються якісні дороги та, водночас, ще потрібно збільшити фінансування для продовження таких робіт. Тобто рух йде правильним шляхом. Наступна проблема – наш чудовий край – засмічений. Гостро постало питання щодо поводженням із твердими побутовими відходами. Один із основних наших «експортів» – це експорт сміття по Тисі. Тож нам треба змінювати ставлення наших громадян до цієї проблеми, змінювати менталітет людей.

Звичайно, що за короткий час нам не вдасться це вирішити, але необхідно рухатися у напрямку подолання цього питання.

Тривалий час не працює аеропорт "Ужгород", до міста скеровують мало потягів, Закарпаття має дуже слабе залізничне з'єднання з абсолютною більшістю регіонів України, про призначення додаткових потягів на свята "Укрзалізниця" приймає рішення дуже пізно, коли більшість людей уже вирішили, де і як відпочити, куди поїхати. Через черги на кордоні, у тому числі пов'язані з постійною конфронтацією з власниками машин на іноземних номерах, сюди не хочуть їхати закордонні гості.[49]

Багато українців обирали замість відпочинку на Закарпатті у сезоні 2019-2020 подорож до Європи – цьому сприяють такі фактори як безвізовий режим, дешеві лоукости, зміцнена гривня та валюта, що подешевшала. Також на вибір вплинуло те, що у сусідніх країнах є, наприклад, ті ж самі термальні джерела та харчування – але на порядок дешевше (мається на увазі якщо купувати продукти в місцевих магазинах, а харчуватись в ресторанах, бо так навпаки, дорожче). В області відсутній чіткий план розвитку туристичного господарства, також нема професійної промоції в Україні. Негативно впливає на туризм відсутність консенсусу з "Укрзалізницею" — до Закарпаття доволі складно та дорого доїхати.

Останні роки на туризм значно впливають нові тенденції зміни клімату, сезони зміщуються в часі, а відсутність снігового покриву негативно впливає на діяльність підприємств туристичної індустрії в гірських районах області. За підрахунками за п'ятдесят днів зими у сезоні 2019-2020 (з 1 грудня по 20 січня) підприємства туризму недоотримали понад 400 млн прибутку.[49]

Гірськолижним курортам Закарпаття треба мати стратегії для цілорічного приваблення туристів. Це може відбуватись шляхом розробки, а головне - промоцією туристичних гірських маршрутів, також необхідно організовувати культурні заходи та розвивати подієвий туризм. А головне - якісний та ефективний маркетинг територій. Уже успішно конкурують ті гірські засоби розміщення, що пропонують різноманітні додаткові послуги такі як SPA, чани, мають умови для

конференц-сервісу або ж просто вдало розташовані біля популярних туристичних місць.

Також на Закарпатті необхідно розвивати альтернативні види зимового відпочинку, адже не всі є любителями лиж. Інтереси такого контингенту також необхідно враховувати. Для цього пропонується взяти за основу досвід сусідніх Словаччини та Польщі, де розвинутий активний гірський відпочинок. Варто надавати нові послуги взимку, а також робити інвестиції у розвиток інфраструктури. Звісно, найціннішим є турист, який обирає гірськолижний вид відпочинку, оскільки він приносить найвищий середній чек (ночівлі, харчування, прокат спорядження, оплата підйомника та ін.). Але за рахунок того, що будуть створені нові турпродукти та послуги у теплу пору, а також альтернативні види відпочинку зимою, є можливість підвищити дохідність та значно розширити сезонність туристичного бізнесу.

Необхідно зазначити також те, що величезна кількість фестивалей перестали бути тими магнітами, які приваблюють туристів. За останній період подієвий туризм стрімко розвинувся у різних регіонах України, тож ті, хто раніше приїздили спеціально на якісь події до Закарпатської області, зараз обирають інші напрямки. А також, фестивалей виникла така величезна кількість, що регіон просто втратив свою унікальність. По суті період "фестивалізації Закарпаття", що тривав попередні п'ять років, під керівництвом місцевої влади завдав шкоди неповторності області. Адже замість унікальних фестивалей з цікавою ідеєю та наповненням, отримали просто шашлики та самогон. [49]

Важливе місце займає необхідність популяризації Закарпаття на теренах України. Навіть попри те, відпочинок на Закарпатті користується попитом, треба покращити автобусне сполучення в області. Сьогодні його стан незадовільний. Складним є дістатись до місця відпочинку, якщо воно віддалене від населених пунктів.

Гірськолижний туризм має перед собою задачу провести реконструкцію інфраструктури та підвищити її до рівня європейських курортів. Адже велика кількість туристів обирають відпочинок у Словаччині, Австрії чи Італії. Необхідно

модернізувати існуюче обладнання, провести роботу над вдосконаленням сервісу. Закарпатські гірськолижні курорти мають бути конкурентоспроможними на європейському ринку.

Закарпаття, на карті Західної України є воротами у Європу, а Україна починається з Закарпаття, для європейського та міжнародного туриста. То ж розвиток інфраструктури та конкурентоспроможність продуктів є ключовими на ринку не лише України, а й світу.

До перспективних напрямів розвитку рекреаційних дестинацій Закарпаття можна віднести:

1. Використання транзитного потенціалу області, необхідно проаналізувати потреби, оцінити логістику, розробити та впровадити систему туристичного супроводу на території області.

2. Ефективне використання рекреаційних ресурсів. Складення списку рекреаційно-атрактивних об'єктів області. Ефективне використання рекреаційного потенціалу області.

3. Встановлення вказівників до туристичних атракцій області, закладів розміщення та харчування, а також санітарних місць, медичних закладів, транспортних вузлів та ін.

4. Пропагування серед жителів області перспектив розвитку туризму за допомогою організації ознайомчих турів, екскурсій, конкурсів, круглих столів.

5. Розробка екскурсійної програми на території області, кластеру туризму. Підготовка екскурсійних програм, враховуючи популярні туристичні об'єкти області. Співпраця з громадськими організаціями, підприємствами, освітніми та культурними закладами, населенням щодо розробки екскурсійних програм. Ознайомити з ними максимальну кількість людей (інформація на сайтах, друкована продукція, ЗМІ тощо).

6. Розробка та видання різних матеріалів для популяризації туризму в області.

7. Створення та популяризація ринку регіональних продуктів. Створення бренду регіональних туристичних продуктів. Врахування принципів

конкурентоспроможності, якості, можливості залучення інвестицій. Важливим є збереження місцевих традицій.

8. Презентація туристично-рекреаційного потенціалу області. Участь у Міжнародних туристичних виставках: м. Київ («УІТТ», «Туристичний салон»), м. Львів, в Україні та за кордоном. Обмін досвідом, отримання нових знань та презентація свого рекреаційно-туристичного потенціалу.

9. Промоція історико-культурного та туристичного потенціалу області. Друк буклетів, картографічної продукції, різноманітних путівників, календарів, створення промоційних роликів та інше.

10. Проведення культурно-масових заходів. Підготовка та проведення різноманітних культмасових заходів згідно затвердженого графіка.

11. Залучення фінансових інвестицій, участь у грантових конкурсах. Підготовка інвестиційних пропозицій (інформація про вільні земельні ділянки, а також об'єкти незавершеного будівництва тощо). Проведення переговорів, зустрічей з потенційними інвесторами.

12. Розвиток велосипедного, кінного туризму, знакування, інформація про туристичний потенціал області. Впорядкувати та виготовити вказівники пішохідними маршрутами на території області. Промаркувати територію.

13. Сувенірна та промоційна продукція. Виготовлення та розповсюдження рекламної та сувенірної продукції з відповідною символікою.

У 2019 році в рамках Програми підтримки секторальної політики із залученням коштів Європейського Союзу було відібрано 7 інвестиційних проєктів, що впроваджувались на території області, загальним обсягом фінансування 44,2 млн грн. [50]:

«Карпатська мережа регіонального розвитку» (спільно з Львівською, Чернівецькою та Івано-Франківською областями) – 6100,0 грн;

«Туристичний комплекс для сімейного відпочинку з форелевим господарством «Ізаліс»» – 4300,0 грн;

«Розвиток міжрегіональної співпраці шляхом створення інструментарію та інфраструктури міжрегіонального розвитку» – 8500,0 грн;

«Розвиток туристичної та рекреаційної інфраструктури Закарпаття шляхом реставрації пам'ятки архітектури національного значення – Невицького замку (перша черга невідкладних робіт)» – 10703,721 грн;

«Розвиток інституційної спроможності Агенції регіонального розвитку Закарпатської області» – 3239,064 грн;

«Забезпечення розвитку сталого туризму в українських Карпатах» – 7106,958 грн;

«Розвиток туристичної інфраструктури Закарпатської області через покращення навігаційних елементів та встановлення туристичних стоянок» – 4234,0 гривень.

Отже, Закарпатська область, маючи вигідне географічне та геополітичне положення, розвинену транспортну інфраструктуру, наявність величезного наявного рекреаційно-туристичного потенціалу, гостиність місцевих жителів - все це може забезпечити належну віддачу від цього могутнього потенціалу, використання його в інтересах туризму та рекреації за умови державної підтримки та грамотної організації туристичної діяльності, а також залучення інвестицій, зміцнення позицій існуючої та створення нової матеріально-технічної бази, перспективним є залучення досвідчених і кваліфікованих кадрів.

3.2. Можливості залучення рекреаційних дестинацій Закарпаття до туристичних маршрутів регіоном

Відпочинок в Закарпатській області – один із найпопулярніших напрямків для українських туристів. З кожним роком все більше людей обирають саме Закарпаття, і це не дивно, оскільки саме тут величезна кількість пам'яток історії, культури та архітектури, унікальні міста та села, надзвичайна природа лісів, височенні гори та мальовничі ріки, це все не залишає нікого байдужим, а родзинками, що приваблюють відпочиваючих є термальні басейни, а також таємничі та загадкові замки Закарпатської області.

Пропонуємо туристичний маршрут Закарпатські пригоди (рис.3.1.):
Ужгород – Мукачево – Чинадієво – Берегово – Кидьош – Хуст – Іза – Виноградарів
– Плай.

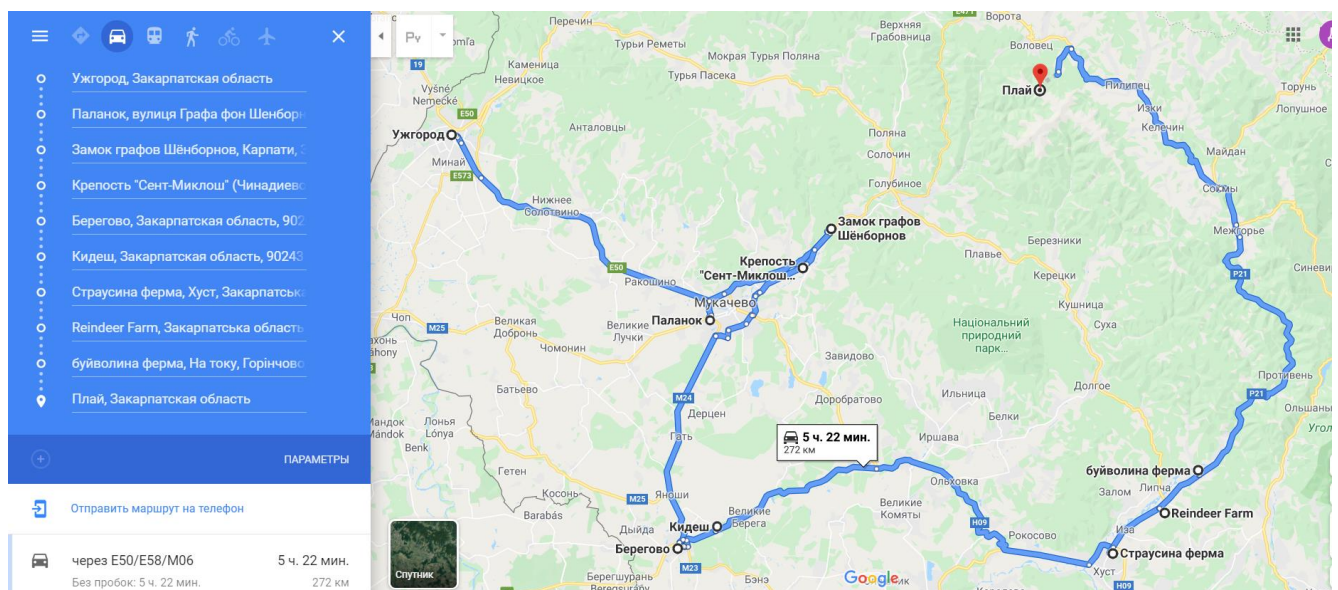

Рис.3.1. Маршрут дестинаціями Закарпаття

1 день:

Ужгород (місто, замок)

Мукачеве (замок Паланок)

Чинадієво (замок Шенборна, замок Сент-Міклош)

2 день:

Берегово (термальні басейни)

Дегустація вин (с. Кидьош)

3 день:

Страусина ферма

Оленяча ферма

Іза (центр лозоплетіння, сироварня)

Буйволина ферма

4 день

Гірськолижний курорт «Плай» (підйомник, лижі)

Атракції маршруту:

Ужгород

Екскурсія Ужгородом – це можливість помилуватись красою Карпатських гір, прогулятись одним із слов'янських міст. Місто Ужгород – один із найпопулярніших туристичних центрів в Україні. Тут можна прогулятись старовинними замками, побачити унікальні храми, помилуватись природою, дізнатись легенди та міфи міста.

Ужгородський замок

Ужгородський замок - це один із найдавніших палаців України. Розташований на Замковій горі, його видно майже з кожного куточку міста. Це споруда епохи ренесансу, до неї веде гарний дерев'яний міст. Замок приваблює своєю величчю, цікавим інтер'єром та екстер'єром. Тут також є каплиця, що знаходиться у колишньому лицарському залі. Можна побачити унікальну криницю, яка розташована прямо в скелі, а ще від неї повністю залежало водопостачання всього замку. Ці та ще багато інших таємниць приховують стіни величного замку.

Мукачівський замок

Замок Паланок - це один із найулюбленіших замків серед туристів. Ця могутня споруда займає площу близько тис. кв. м. і розташована на вулканічній горі, висотою 68 м. Це яскравий приклад середньовічної архітектури. Стіни замку - свідки різних історичних подій. Відвідання Мукачівського замку - це справжня подорож у минуле, про яке точно варто дізнатись більше.

Замок Шенборна

Шенборнський замок - це справжня перлина Закарпатського краю. Він має багату історію, а сьогодні тут розташований діючий санаторій. Замок побудовано у стилі романтизму з елементами британської архітектури. Відвідання замку - це справжня подорож у світ символізму. Кожен елемент палацу зведено за законами астрономії. У замку 12 входів, як кількість місяців, 52 кімнати - скільки тижнів у році, 365 вікон, що відповідає кількості днів, та навіть таємне замуроване вікно, що символізує день високосного року.

Замок "Сент-Міклош"

Сент-Міклош — замок барона Перені (XIV ст.). Це оборонна фортифікаційна споруда, на вигляд як двоповерховий будинок під черепицею. Про бойове минуле замку нагадують дві вежі, бійниці, а також метрової товщини стіни, що виконували важливу роль в обороні.

Берегове

Берегове – популярний курорт Закарпатської області, де знаходиться величезна кількість природних та штучних джерел термальних вод. Хімічний склад води дуже схожий на воду гейзерів Японії, Нової Зеландії та Ісландії. Тут можна покатись у термальному басейні, оздоровитись душею та тілом.

Дегустація вин с. Кидьош

Справжнє вино буде мати витончений смак і неповторний особливий аромат. Скуштувати смачне вино можна у закарпатському селі Кидьош. Місцеві жителі мають справжній талант виготовляти смачні вина з винограду, ягід та фруктів. Чудовою частиною відпочинку стане дегустація вина.

Страусина ферма

Одним із надзвичайно цікавих місць Закарпаття є Страусина ферма, що знаходиться на виїзді з м. Хуст. Ферма створена 18 років тому. Співробітники ферми розкажуть кумедні історії та цікаві факти про страусів. Тут можна придбати на згадку перо чи яйце страуса. А ще можна сфотографуватися із симпатичним страусом.

Оленяча ферма в Ізі

Єдина в Україні оленяча ферма, де живуть близько ста п'ятидесяти сарн і оленів щороку приваблюють до себе потоки туристів. Це ніжні та компанійські тварини, що дуже люблять позувати перед фотокамерами. Окремим задоволенням є те, що оленів можна пригостити їх улюбленими ласощами.

Іза

Село Іза на Закарпатті відоме на всю Україну своїми народними умільцями, які виробляють шедеври із звичайної виноградної лози. Тут можна побачити найрізноманітніші види кошиків, плетені крісла-гойдалки та інших виробів із лози.

Також в с. Іза буде надзвичайно цікаво відвідати місцеву сироварню. Сироварня, що працює на базі вівцеферми «Бараново» чудово підійде для ознайомлення з процесом виробництва сиру. Тут можна побачити всі етапи сироваріння на власні очі. Сироварня обладнана сучасною технікою, яка відповідає за високу якість продукту.

Буйволина ферма

Буйволина ферма – це відмінна нагода ознайомитись з цікавими тваринами і навіть можна потоваришувати з ними. Жодна поїздка у Карпати не буде повноцінною без відвідання Виноградово, де можна навіть погодувати з рук величких тварин, а також скуштувати їхнє молоко. Воно дуже смачне та корисне, та допомагає боротись з деякими захворюваннями. Це насамперед тому що тварини пасуться на екологічно чистих пасовищах.

Гора Плай

Гора Плай, висотою 1323 метри, розташована у масиві Полонина Боржава. Гора користується попитом у лижників, адже тут зручні пологі безлісі схили. Сьогодні тут знаходиться один з популярних в Україні гірськолижних курортів. Сучасна інфраструктура, висока якість обслуговування та доступні ціни приваблюють щороку тисячі любителів зимового відпочинку. До особливостей маршруту можна віднести поєднання різноманітних видів відпочинку від екскурсій до катання на лижах. Включено різноманітні атракції, що будуть цікаві для різних груп населення.

Учасниками туру можуть стати як індивідуальні туристи, групи, а також корпоративні клієнти. За чотири дні туристи насолодяться фантастично красивою природою Закарпаття, дізнаються безліч цікавого про історико-культурні пам'ятки, відвідають одразу три незвичайних ферми, продегустують сир та вино.

Тур ідеально підходить для компаній друзів, сімейного та корпоративного відпочинку.

ВИСНОВКИ

В роботі було досліджено теоретико-методологічні засади формування та розвитку рекреаційно-туристичних дестинацій. Сутністю туризму є споживання туристичного продукту у певному місці. Така особлива місцевість, що приваблює туристів трактується як туристична дестинація. Дестинацію прийнято називати те, що як магніт притягує туристів. Це може бути певний об'єкт, місто, район, регіон чи країна. Те, що спонукує прийняти рішення про подорож.

Було проаналізовано туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття. Закарпаття завдяки своїм фізико-географічними особливостям, кліматичним умовам, природно-ресурсному потенціалу та соціально-економічним умовам належить до територій, що мають сприятливі передумови для розвитку туризму та

рекреації. В області розвинені майже всі види рекреації: від санаторно-курортного лікування до відпочинку, а також існують сприятливі умови для цілорічного розвитку різноманітних видів туризму.

Сприятливий клімат, самобутня культура, мальовнича природа й різні привабливі ресурси роблять зелений туризм в Закарпатському регіоні улюбленим видом відпочинку, а що важливо - не тільки серед українців, але й для закордонних туристів. Відпочиваючи на Закарпатті можна зустріти туристів із Польщі, Німеччини, сусідньої Словаччини, Італії, Білорусі та навіть Японії. Закарпаття – це надвичайно колоритний край.

Закарпатська область – приваблива дестинація, що має величезну кількість атрактивних об'єктів, бальнеологічні комплекси, можливість для відпочинку і відновлення в умовах лісу, сприятливі для оздоровлення людини висоти, сформовані туристичні умови, унікальні природні та історичні пам'ятки, унікальні гірськолижні курорти, багатонаціональна культура і гастрономія, а також розвинуту туристичну інфраструктуру.

Отже, найвідвідуванішими об'єктами Закарпаття стали оз. Синевир та г. Говерла. Найактивніше відпочиваючі приїждять до м. Ужгород та м. Хуст. Також популярністю користуються відомі всій країні фестивалі, наприклад наймасштабніший з них - "Гуцульська бриндзя". Цей фестиваль традиційно збирає рекордну кількість туристів кожного вересня. Обертів популярності набтрають також Рахів та фестивалі Міжгірського району "На Синевир трембіти кличуть", а у м. Виноградів атракцією є фестиваль "Угочанська лоза".

Аналізуючи відгуки туристів, лідерами можна назвати також такі гірськолижні осередки як Пилипець, Подобовець, Ізки. Улюбленими місцями відпочинку також виявились Драгобрат і г. Красія у Рахівському та Великоберезнянських районах.

Основними проблемами розвитку рекреаційних дестинацій є:

- значне (іноді надмірне) туристичне навантаження на об'єкти;
- слабкий контроль за масовими туристичними потоками;

- бурхлива розбудова інфраструктури для обслуговування відвідувачів поблизу природних атракцій;
- слабе інформаційно-освітнє забезпечення.

Закарпаття, на карті Західної України є воротами у Європу, а Україна починається з Закарпаття, для європейського та міжнародного туриста. То ж розвиток інфраструктури та конкурентоспроможність продуктів є ключовими на ринку не лише України, а й світу.

До особливостей розробленого маршруту Закарпаттям можна віднести поєднання різноманітних видів відпочинку від екскурсій до катання на лижах. Включено різноманітні атракції, що будуть цікаві для різних груп населення.

Учасниками туру можуть стати як індивідуальні туристи, групи, а також корпоративні клієнти. За чотири дні туристи насолодяться фантастично красивою природою Закарпаття, дізнаються безліч цікавого про історико-культурні пам'ятки, відвідають одразу три незвичайних ферми, продегустують сир та вино.

Тур ідеально підходить для компаній друзів, сімейного та корпоративного відпочинку.

Закарпатський регіон - невеличка область в Україні, де здебільшого переважають маленькі села, що розташовані у гірській місцевості. Також ця область унікальна тим, що має межу одразу з чотирма європейськими країнами. Протягом сторіч це місце було під владою різних правителів, що не могло не відбитися у особливостях краю. І саме завдяки цьому в області безліч самобутніх місць, і кожному з них з яких є чим здивувати.

ДОДАТКИ

Додаток А

Еволюція поняття «туристична дестинація»

Автори	Зміст поняття
Georgulas N. (1970)	Ділянки з різними природними та/або штучними характеристиками, які привертають не локальних (не епізодичних, постійно) відвідувачів (або туристів) до різноманітної діяльності
Gunn, C.A. (1972)	Туристи транспорт, атракції, засоби обслуговування та інформаційно-управлінська складова становлять фундамент туристичної системи
Leiper, N. (1979)	Місце, яке обирають туристи для того, щоб залишитися на деякий час з метою отримання туристичного досвіду (leisure experience), пов'язаного з одним чи кількома атрибутами та особливостями території – атракціями
Kaspar, C. (1979)	Пункт «кристалізації» попиту. Кристалізація попиту розглядається як вихід з латентного стану в явний попит
Pearce, P. (1981)	Місце, відвідування якого залишає у туристів різні враження, досвід та емоції
Mill, R.C., Morrison, A.M. (1985).	Атракції, туристичні послуги, інфраструктура, транспорт і гостинність
Metelka, C.J. (1990)	«Географічна місцевість, до якої подорожує людина»
Medlik, S. (1993)	Країни, регіони, міста та ін. території, які відвідують туристи. Протягом року їх інфраструктура обслуговує резидентів і нерезидентів, які приїхали з метою заробітку, і якийсь час протягом року постійних споживачів послуг – туристів. Значимість географічної одиниці як туристичної дестинації, визначається трьома основними факторами: атракціями, сервісом і туристичною інфраструктурою, доступністю (як правило, географічною). Ці три чинники іноді називають «туристичні якості дестинації»
Kotler, F. (1993)	Туристичний продукт (комплекс матеріальних і нематеріальних елементів), що має багаторівневу структуру: основний, супутній, додатковий і розширений продукт'. В цьому сенсі продуктом виступає саме туристична територія, регіон. Основою формування такого продукту є туристсько-рекреаційні ресурси, які наділяють його певною споживчою цінністю
Althof, W. (1996)	Визначене місце призначення або цільовий регіон
Davidson, R., Maitland, R. (1997)	Окремо взятий округ, місто або чітко визначена сільська, прибережна чи гірська місцевість, яка має кордони
Buhalis, D. (2000)	Амальгама (поєднання) туристичних продуктів, які пропонують споживачеві інтегрований досвід (комплекс відчуттів)

Ritchie, B. Crouch, G. (2000)	Конкретна територія з адміністративними кордонами: країна, макрорегіон (сукупність кількох країн), провінція або штат всередині країни, місто, унікальна територія типу національного парку, меморіалу
Framke, W. (2002)	Сукупність інтересів, різних видів діяльності, послуг, інфраструктури, атракцій, які формують ідентичність місця. У дестинації є статичний аспект – місце, територія, та динамічний аспект – сукупність різних агентів, продуктів і послуг, що варіюються залежно від попиту туристів
Макаричева, О. (2003)	Туристичний продукт конкретної місцевості (об'єкта), запропонований для продажу у формі комплексу матеріальних і нематеріальних цінностей (пам'ятки історії, архітектури, продукція народної творчості – побут, фольклор, вироби та продукти традиційних для місцевості галузей і видів діяльності, страви національної кухні; чисте повітря, природа, довкілля, зручності (вигоди) – умови та види розміщення, пересування, харчування тощо
Saarinen, J. (2004)	Динамічна соціально конструйована за допомогою дискурсивних практик (у т. ч. конфліктуючих, конкуруючих) просторова структура. Досліджуючи туристичну дестинацію, Дж. Саарінен робить висновок про те, що «дискурс регіону» і «дискурс розвитку» створюють ідентичність дестинації, конструюють туристську дестинацію як соціальну реальність
Grönroos, C. Bitner, M, Horovitz, J., Moosberg, L. (2008) O'Dell, T. (2005)	Система сервісу, розширений, клієнтоорієнтований продукт зі своїми характеристиками, такими, як імідж, місце, сфера обслуговування та гостинність. Отже, в основу покладено створення та обмін споживчими цінностями, індивідуальний туристичний досвід, когнітивний процес, якими управляє турист, свідомо чи несвідомо
Moisander, J., Valtonen, A. (2006)	Мультикультурні та глобалізовані ринки, де різні фактори продукують, підтримують, домовляються, трансформують смисли, створюючи культуру дестинації
Ткаченко, Т. (2006)	Об'єкт (місто, регіон, район, місцевість, місце, заклад), що має туристично-рекреаційні ресурси (унікальні або специфічні), які є привабливими для подорожуючих, доступними завдяки наявності необхідної інфраструктури (зручності, послуги), доведені до споживача у формі сформованого та підготовленого до продажу туристичного продукту сучасними засобами маркетингових комунікацій (наявність логотипа, торгової марки тощо) в системі важелів інтегрованого управління суб'єктами господарювання
Машкович, О. (2007)	Будь-яка територія, в напрямку якої переміщаються туристи з наміром її відвідування як мети своєї подорожі; - це економічний простір, наділений множиною об'єктів і зв'язків між ними
UNWTO (2007)	Територія, яка приваблює туриста, куди він здійснює свою подорож і де проводить певний час. Туристичні дестинації виділяються як центральний елемент в процесі формування та реалізації турпродуктів. Дестинація – це фізичний простір, в якому відвідувач проводить час, не менший ніж з однією ночівлею. Він (простір) включає туристичні продукти, такі, як послуги та атракції,

	туристичні ресурси в межах одного дня подорожі. Цей простір має фізичні і адміністративні кордони, які визначають спосіб управління ним, образи і перцепцію (сприйняття), що визначає їх ринкову конкурентоспроможність
Дядечко Л. (2007)	Територія, на якій пропонується певний набір послуг, що відповідають попиту туриста на перевезення, ночівлю, харчування, відпочинок, розваги тощо
Оксфордський словник понять і термінів (2008)	«Destination – the place to which a person or thing is going» (дестинація – місце, куди в даний час направляються люди і речі. Тобто, туристична дестинація може бути визначена як будь-яка територія, в напрямок якої спрямовуються туристи з наміром відвідати, що є їх основною ціллю)
Павлова Е. (2008)	Це соціально-географічне середовище, що має фізичні та адміністративні кордони, є цільовою частиною подорожі та включає в себе культурні, історичні, регіонально-етнографічні цінності, сукупність сервісних послуг (транспортних, готельних тощо) і характеризується системною взаємодією
Saraniemi S., Kylänen, M. (2011)	Сукупність інститутів і акторів, що знаходяться в просторі фізично або віртуально, де відбуваються маркетингові операції та заходи, що кидають виклик традиційній дихотомії «виробництво – споживання»
Зорін, І. (2011)	Соціально сконструйований простір, який активно створює своє майбутнє та є результатом соціальних практик і структуризації цінностей
Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадъорова Л.М. (2011)	Туристична дестинація – це вирішальний елемент регіональної туристичної системи і суб'єкт управління регіонального розвитку. Її можна сприймати як територію із певним переліком засобів обслуговування й послуг, зручностей для забезпечення всіляких потреб туристів
Головчан А.І. (2012)	Місцевість певного масштабу з конкурентоспроможними туристичними ресурсами і підприємницькою інфраструктурою, де створюється й реалізується привабливий для мандрівників туристичний продукт, не завдаючи шкоди туристичним ресурсам і довкіллю
Кірьянова Л.Г. (2012)	Динамічний продукт, результат попиту туристів на певні відчуття і здатності акторів дестинації задовольнити ці потреби або знайти новий сегмент на туристичному ринку
Корж Н.В. (2013)	Сукупність елементів інфраструктури та інституцій, які взаємодіють У певному соціально-економічному просторі для використання потенціалу цільових атракцій та формування на його основі унікального комплексного туристичного продукту з подальшою реалізацією з метою забезпечення стійкого розвитку території та взаємного розвитку в процесі створення споживчої цінності

Джерело: [19]

Легенда до туристичної картосхеми Закарпаття до Рис.2.1.

1. Архітектурна пам'ятка – Невицький замок-фортеця XIV ст. (Невицьке Ужгородського району).
2. Печера Княгиня – карстова впадина шахтного типу, місце падіння найбільшого в Європі Великоберезнянського метеорита, Великоберезнянський район.
3. Бальнеологічний курорт Лумшори, Перечинський район
4. Пам'ятник жертвам фашизму в концтаборі "Біла Тоня" (Тур'ї Ремети Переченського району)
5. Краєзнавчий музей (Ужгород)
6. Художній музей (Ужгород)
7. Музей народної архітектури й побуту (Ужгород)
8. Музей історії релігії (Ужгород)
9. Архітектурні пам'ятки – замок-фортеця XIV-XVI ст., кафедральний собор (1646), бібліотека Ужгородського університету (1646) (Ужгород)
10. Ботанічний сад Ужгородського університету (Ужгород)
11. Архітектурна пам'ятка – замок XII-XIII ст. (Середнє Ужгородського району)
12. Археологічна пам'ятка – курганний могильник VI-IV ст. до н.е. (Голубине Свалявського району)
13. Археологічна пам'ятка – курганний могильник XVIII-IX ст. (Зняцеве Мукачівського району)
14. Бальнеологічний курорт Поляна (Свалявський район)
15. Бальнеологічний курорт Солочин (Свалявський район)
16. Історичний музей, храм св. Михайла (Свалява)
17. Історичний музей (Мукачеве)
18. Архітектурні пам'ятки – замок "Паланок" XIV-XV ст., палац XV-XVIII ст., готична каплиця XIV ст. (Мукачеве)
19. Бальнеологічний курорт "Карпати", Мукачівський район.
20. Архітектурна пам'ятка - замок Шенборнів XIX ст. (Мукачівський район)
21. Архітектурна пам'ятка - замок Сент Міклош XV ст. (Чинадієво Мукачівського району)
22. Археологічна пам'ятка – курган VI-IV ст. до н.е. (Завидове Мукачівського району)

23. Археологічна пам'ятка – городище VI-IV ст. до н.е. (Дийда Берегівського району)
24. Бальнеологічний курорт Косонь (Берегівський район)
25. Археологічна пам'ятка – городища VI-III ст. до н.е. Арданове і Стремтура (околиці Іршави)
26. Археологічна пам'ятка – городище X-XII ст. (Білки Іршавського району)
27. Архітектурні пам'ятки – Бронецький замок XIII ст. (Бронька Іршавського району)
28. Народний музей (Берегове)
29. Архітектурна пам'ятка – готичний костел XV ст. (Берегове)
30. Палеолітична стоянка. (Берегове)
31. Архітектурна пам'ятка - Квасівський замок (Квасово Берегівського району)
32. Архітектурна пам'ятка - Боржавський замок XIII ст. (Вари Берегівського району)
33. Історичний музей (Виноградів)
34. Архітектурні пам'ятки – костел XV-XVI ст., палац XVII ст., руїни фортеці-замку X-XV ст. (Виноградів)
35. Ботанічний заказник державного значення "Чорна Гора", Виноградівський район.
36. Архітектурна пам'ятка - замок Нялаб XIII ст. (Королевський замок) (Королево Виноградівського району)
37. Ботанічний заказник державного значення "Юлівська Гора", Виноградівський район
38. Архітектурна пам'ятка – замок XIV ст.; долина нарцисів – релікт льодовикового періоду. (Хуст)
39. Архітектурні пам'ятки XVI ст. – Струківська церква (Ясіня Рахівського району), церква Преображення Господнього (Петропавлівська) (Лазещина Рахівського району). Збудовані в гуцульському стилі.
40. Бальнеологічний курорт Кваси, Рахівський район
41. Бальнеологічний курорт Шаян, Хустський район
42. Архітектурна пам'ятка – Вишківський замок (Вишкове Хустського району)
43. Архітектурна пам'ятка – костел XIV-XV ст. (Тячів)
44. Музей соляних копалень (Солотвино Тячівського району)
45. Штучні печери і соляний карст в межах Солотвинського родовища
46. Соляні шахти, алергологічна лікарня (Солотвино Тячівського району)

47. Вапнякові і крейдянні печери Тячівського району: Дружба, Перлинна, Вів, Романія, Чур, Печера прозорих стін (кістки печерного ведмедя) (біля с.Угля)
48. Музей лісу і лісосплаву, ріка (Озерянка Міжгірського району)
49. Бальнеологічний курорт, термальні джерела (Берегове)
50. Архітектурна пам'ятка - Церква св. Михайла з дзвіницею 1745 р. (Ужок Великоберезнянського району)
51. Архітектурна пам'ятка - Церква св. Миколи, 1655 р. (Гусний Великоберезнянського району)
52. Архітектурна пам'ятка - Церква св. Анни 1791 р. (Буківцьово Великоберезнянського району)
53. Архітектурна пам'ятка - Церква Св. Духа XVII ст. (Гукливий Воловецького району)
54. Архітектурна пам'ятка - Церква Різдва Пр. Богородиці, 1762 (Пилипець Міжгірського району)
55. Архітектурна пам'ятка - Церква Введення Пр. Богородиці XVII ст. (Буковець Міжгірського району)
56. Тербле-Рікська ГЕС. Використавно різницю в гіпсометрії. Вода самопливом трубопроводами подається на турбіни ГЕС на р. Ріка (Міжгірський район)
57. Водоспади Соловей і Партизан у верхівях р.Туриця (Лумшори, Перечинський район)
58. Водоспади Воеводин на р.Воеводин у 12 км від села Тур'я Поляна Перечинського район, Шипіт на р.Туриця.
59. Водоспад Шипіт – каскадний водоспад на р. Пилипець поблизу села Пилипець, Міжгірського району

Джерело: [6]